

Sociological Study of Social Participation and the Factors Affecting it (Studied: Javanroud and Ravansar Counties)

Shahram Fazeli

PhD student in economic sociology and development, Islamic Azad University, North Tehran branch, Tehran, Iran.

Abdulreza Adhami *

Associate Professor, Department of Sociology, Islamic Azad University, North Tehran Branch, Tehran, Iran.

Faizollah Nouroozi

Assistant Professor, Department of Sociology, Islamic Azad University, North Tehran Branch, Tehran, Iran.

Abstract:

This research was conducted to sociologically investigate social participation and the factors affecting it in the less developed counties of Javanroud and Ravansar in Kermansha Province. The research method is survey (quantitative) and a questionnaire tool was used to collect data. The statistical population of this research is all citizens over 18 years old living in Javanroud and Ravansar Counties. The sample size for this research was 384 individuals who were selected based on multi-stage cluster sampling method. Pearson's correlation coefficient and multivariate regression were used to analyze the data. The findings of the research indicate the average level of social participation in the Counties of Javanroud and Ravansar and there is a significant relationship between the independent variables (localism, family orientation, marital status and gender) and the dependent variable (social participation). The results from regression analysis showed that independent variables explain a small amount of changes in dependent variables, and among the factors influencing social participation the variables of family orientation, local orientation, gender and marriage had the greatest impact respectively.

* Corresponding Author: adhmiab@yahoo.com

How to Cite: S, Fazeli; A, Adhami; F, Nouroozi. (2024). Sociological Study of Social Participation and the Factors Affecting it (Studied: Javanroud and Ravansar Counties), *Journal of Social Development and Welfare Planning*, 15(58), 293-334.

Introduction

Participation is an essential and inseparable part of every person's daily life and is of great importance. Contemporary Iran, which is based on a theoretical consensus, is in transition, in order to solve collective problems, it is inevitable to study the state of participation and its factors and obstacles.

With this description, the participation rate of the people of Kermanshah province in the presidential and Islamic council elections of 2021 was 46 percent, And based on the interview conducted with the governor of Kermanshah city, the participation rate of the people of Javanrood and Ravansar counties in this election was lower than average. These statistics show that social participation is a problem in the studied society. Therefore, in the current research, we want to know the level of social participation among the citizens of Javanroud and Ravansar counties. And to study and test the influencing factors (localism and familyism) on social participation in these counties, which are among the less developed regions of Kermanshah province, in order to know what is the relationship between them and social participation?

Materials and Methods

The current research is explanatory in terms of research objectives, in terms of application, practical, in terms of method, survey, in terms of depth, it is extensive. Based on the type of data and analysis, it is quantitative (survey) and cross-sectional in terms of time.

The research population in this study consists of all citizens over 18 years old living in the counties of Javanroud and Ravansar. According to the 2015 census, there are 122,826 people. In this research, the sample size was calculated using Cochran's formula, and the number was 384 people, and 384 people will be the total of two counties, and the questionnaire was divided equally between the two counties. The sampling method in this research is multi-stage cluster sampling proportional to the sample size.

The data collection tool was a questionnaire. To measure social participation from 9 researcher-made items and to measure the variables of localism and family orientation from 8 standardized items of foreign researchers (Rogers, McClelland, etc.) and domestic researchers (Azkia, Mohseni Tabrizi, Ghaffari, etc) has been used after localization. SPSS software was used for data analysis.

Discussion and results

The findings showed that most of the respondents were male and married, had moderate local orientation, high family orientation, and moderate social

participation. The test of research hypotheses (Pearson correlation coefficient, independent T and F) showed that there is a significant relationship between the variables of localism, familyism, gender and marital status with social participation. The results of multivariable regression analysis showed that 18.3% of the variance of social participation variable is due to independent variables. The variables of family orientation with standardized beta coefficient (0.221), localism (0.186), gender (-0.176) and marital status (0.170) respectively have an effect on social participation.

The social participation variable is measured from the combination of formal and informal participation variables. The level of informal participation of these societies is at a high level, and the historical background, traditions and customs can be seen as one of the reasons for its high level. On the contrary, the amount of official participation is at a low level, which can be affected by individualism, mistrust, dissatisfaction and ignorance.

There is a significant and positive relationship between the variables of local orientation and family orientation with social participation. The spirit of localism of the people of this region has led them to participate in collaborative activities, because in partnerships whose origin is tribal and ethnic, the border between the familiar and the stranger is the basis of participation, and the localism element and kinship become a source for social participation. Any analysis regarding the relationship between family orientation and social participation should be focused on family identity or family orientation. The institution of the family in these regions, with its special type of education, which is combined with religious teachings, leads the members to participate in social activities.

Conclusion

In general, the results show that the elements of family orientation and local orientation are the basis and motivation for social participation, and for participation and development in these areas, these elements should be relied on.

Keywords: Family Orientation, Local Orientation, Social Participation, Javanroud and Ravansar.

فصلنامه علمی برنامه‌ریزی رفاه و توسعه اجتماعی
دوره پانزدهم، شماره ۵۸، بهار ۱۴۰۳، ۳۳۴-۲۹۳
qjssd.atu.ac.ir
DOI: doi.org/10.22054/qjssd.2023.71307.2430

مطالعه جامعه‌شناختی مشارکت اجتماعی و عوامل مؤثر بر آن (مورد مطالعه: شهرستان‌های جوانرود و روانسر)

دانشجوی دکتری جامعه‌شناسی اقتصادی و توسعه، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران شمال، تهران، ایران.

شهرام فاضلی

دانشیار، گروه جامعه‌شناسی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران شمال، تهران، ایران.

عبدالرضا ادیمی*

استادیار، گروه جامعه‌شناسی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران شمال، تهران، ایران.

فیض‌الله نوروزی

چکیده

رسیدن به توسعه پایدار و همه‌جانبه در گرو مشارکت اجتماعی است و توجه و تأکید بر آن لازم است زیرا مردم به پشتوانه آن می‌توانند در سرنوشت‌شان دخالت کنند و به اهداف معین و از پیش تعیین شده برسند. این پژوهش با هدف مطالعه جامعه‌شناختی مشارکت اجتماعی و عوامل مؤثر بر آن در شهرستان‌های کمتر توسعه یافته جوانرود و روانسر استان کرمانشاه انجام شده است. روش تحقیق پیمایشی (کمی) است و از ابزار پرسشنامه برای گردآوری داده‌ها استفاده شده است. جامعه آماری این پژوهش کلیه شهروندان ۱۸ سال به بالای ساکن در شهرستان‌های جوانرود و روانسر است. حجم نمونه این تحقیق ۳۸۴ نفر بوده که با روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چند مرحله‌ای انتخاب شدند. جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها از ضریب همبستگی پیرسون و رگرسیون چند متغیری استفاده شده است. یافته‌های پژوهش حاکی از میزان مشارکت اجتماعی متوسط در شهرستان‌های جوانرود و روانسر است و رابطه معنی‌داری بین متغیرهای مستقل (محلی‌گرایی، خانواده‌گرایی، وضعیت تأهل و جنسیت) با متغیر وابسته (مشارکت اجتماعی) وجود دارد. نتایج حاصل از تحلیل رگرسیون نشان داد که متغیرهای مستقل، مقدار کمی از تغییرات متغیر وابسته را تبیین می‌کنند و از بین عوامل مؤثر بر مشارکت اجتماعی، متغیرهای خانواده‌گرایی، محلی‌گرایی، جنسیت و تأهل به ترتیب بیش‌ترین تأثیر را داشته‌اند.

واژه‌های کلیدی: خانواده‌گرایی، محلی‌گرایی، مشارکت اجتماعی، جوانرود و روانسر.

* نویسنده مسئول. adhamiab@yahoo.com

مقاله حاضر برگرفته از رساله دکتری رشته جامعه‌شناسی اقتصادی و توسعه دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران شمال است.

مقدمه و بیان مسئله

مشارکت به معنای شرکت کردن در یک موقعیت زندگی اجتماعی و درگیر شدن در فعالیت‌های گوناگون است که واجد سه مؤلفه داوطلبانه بودن، یاری‌دادن و مسئولیت‌پذیری است. بنابراین مشارکت، جزء ضروری و جدایی‌ناپذیر زندگی روزمره هر فرد بوده و از اهمیت زیادی برخوردار است (نیکخواه و احمدی، ۱۳۹۶: ۱۶۰).

مشارکت از دیرباز با زندگی انسان پیوند داشته است. توجه به پدیده مشارکت اجتماعی از ۲۰۰ سال پیش در نظام‌های سیاسی و اجتماعی جوامع غرب راه یافت، لیکن این توجه و تأکید و نقش آن به عنوان یکی از عوامل اصلی توسعه، در جوامع در حال توسعه، تا حد بسیاری پس از شکست راهکارها و برنامه‌های توسعه‌ای اتفاق افتاد، که در دهه‌های ۱۹۵۰ و ۱۹۶۰ از غرب وارد کشورهای در حال توسعه شده بود. در بررسی و ارزیابی این برنامه‌ها، بهره‌نگرفتن از مشارکت مردمی، عامل اصلی شکست برنامه‌های توسعه ارزیابی شده است؛ لذا پس از آن استراتژی‌های توسعه بر رویکرد مشارکت مردمی به عنوان نیاز اصلی بشر تأکید نمودند. امروز به مشارکت به عنوان مؤلفه اصلی و تفکیک‌ناپذیر توسعه نگریسته می‌شود و روزبه‌روز بر اهمیت و ضرورت آن بیشتر تأکید می‌شود، به گونه‌ای که در گزارش توسعه انسانی برنامه سازمان ملل متحد ۱۹۹۳ عنوان شده است: «موضوع مشارکت مردم، رفته‌رفته به صورت مسئله اصلی زمان ما درمی‌آید» (افشانی و جنتی‌فر، ۱۳۹۵: ۷۴).

ایران معاصر، که بر اساس اجماعی نظری در وضعیت گذار قرار دارد، برای حل مشکلات جمعی ناگزیر از مطالعه وضعیت مشارکت و عوامل و موانع آن است (فرهادی، ۱۳۹۷: ۱۰۱). مشارکت‌های غیررسمی با سابقه دیرینه و با وجود تحولات و دگرگونی‌هایی که طی ۱۰۰ سال اخیر پدید آمده، هنوز هم در جامعه ایران مشهود می‌باشد و همواره در طول تاریخ بر مشارکت‌های رسمی و نهادمند در این سرزمین برتری داشته است. برگزاری مراسم مذهبی در ماه‌ها و ایام خاص، ساختن مساجد و حسینیه‌ها، کمک‌های متقابل در عروسی‌ها، جشن‌ها و سوگ‌ها و مشارکت‌های مردمی در قالب بنه و واره را می‌توان به

عنوان مصداق‌هایی از مشارکت غیررسمی در جامعه ایران برشمرد. نگاهی به تجربه‌های مشارکتی در میان عشایر و روستاییان حتی در شهرهای ایران در گذشته، نشان می‌دهد که مشارکت افراد بیشتر در امور اقتصادی و به دلایلی چون جبر جغرافیایی و شرایط زندگی بوده است. در عصر جدید، نخستین الگوهای مشارکت که با الهام از تحولات کشورهای اروپایی به خصوص فرانسه در ایران پیاده گردید، تأسیس مجلس شورای ملی بود. در ادامه این روند، انقلاب مشروطیت، نهضت ملی شدن صنعت نفت، تشکیل انجمن‌های ایالتی و ولایتی و همچنین ایجاد انجمن‌های بلدیّه، انقلاب اسلامی سال ۱۳۷۵ و برگزاری انتخابات، از مصادیق مشارکت‌های رسمی در جامعه ایران می‌باشد (نوروزی و بختیاری، ۱۳۸۸: ۲۵۲-۲۵۱).

گرچه در کشور ما به لحاظ تاریخی، مفهوم مشارکت و معادل‌های بومی آن نظیر تعاون و همیاری سابقه طولانی در حیات اجتماعی و فرهنگی مردم دارد، اما برداشت مدرن از مشارکتی که مبتنی بر اصالت عمل اجتماعی است، نه تنها سابقه چندانی ندارد، بلکه به نظر می‌رسد به هیچ‌وجه در عرصه‌های مختلف نهادینه نشده است. مشارکت در اندیشه و عمل مردم و مسئولان، حداکثر تا سطح یک رفتار بازتابی نه‌چندان فعال مبتنی بر اهداف ابزارگرایانه در موقعیت‌های ویژه - عمدتاً سیاسی - و در پاسخ به درخواست‌های مشروعیت خواهانه مسئولان، تقلیل یافته است. هرچند در سال‌های اخیر با مطرح شدن مفاهیمی نظیر جامعه مدنی، حقوق شهروندی و ... ادبیات مشارکت در معنای نوین آن در میان نخبگان و اندیشمندان گسترش یافته، اما هنوز این مفهوم تا نهادینه شدن در سطح جامعه راهی طولانی در پیش دارد (نیکخواه و احمدی، ۱۳۹۶: ۱۶۰).

مسئله مردم‌آرزومند آن هستند که در جامعه به آن‌ها توجه شود و در رفع مشکلات سهمی باشند و در واقع، به عنوان شهروند بتوانند نظریات خود را بیان و آن‌ها را پیگیری کنند و به این ترتیب در بهبود محیط زندگی خود مؤثر باشند، اما غالباً مشاهده می‌شود که اگرچه مردم حتی گاه پیشنهادها و نظرات و توانایی‌های بسیار کارآمدی دارند، در یک حالت بی‌تفاوتی و یا حتی ضدیت قرار داشته و مشارکت فعالی در امور ندارند؛ به گونه‌ای که می‌توان گفت از حق شهروندی خود استفاده نمی‌کنند. بی‌توجهی به این بی‌تفاوتی و

عدم احساس مسئولیت مردم و نیز بی‌توجهی به خواسته‌های آنها ممکن است سرانجام به بحران مشارکت بینجامد. بحران مشارکتی مبحثی جدی است و به حالتی تعبیر می‌شود که اراده مشارکت‌طلبانه و تقاضاهای مداخله‌جویانه عمومی با ساختارهای سیاسی، اداری، حقوقی، عرفی و سنتی حاکم بر جامعه که دارای ویژگی متمرکز و استبدادی است، در تضاد و ناهمخوانی قرار می‌گیرد. این بحران سرانجام به بحران در نظام اجتماعی و مشروعیت آن و نهایتاً به فروپاشی اجتماعی منجر خواهد شد (همان: ۱۶۱).

میزان مشارکت مردم استان کرمانشاه در انتخابات ریاست جمهوری و شوراهای اسلامی سال ۱۴۰۰، ۴۶ درصد بوده است (زبان‌دان، ۱۴۰۰) و بر اساس مصاحبه آمده به‌عمل آمده با فرماندار شهر کرمانشاه میزان مشارکت مردم شهرستان‌های جوانرود و روانسر در انتخابات ریاست جمهوری و شوراهای اسلامی سال ۱۴۰۰ در مجموع پایین‌تر از حد متوسط بوده است. همچنین، میزان نرخ بیکاری استان کرمانشاه در سرشماری سال ۱۳۹۵ به ۲۵/۱ درصد رسیده که در این سال استان کرمانشاه در رتبه اول بیکاری کشور قرار داشته است، در این سرشماری میانگین نرخ بیکاری کشوری ۱۲/۶ درصد اعلام گردیده است (سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان کرمانشاه، ۱۳۹۹: ۴۶) و میزان نرخ بیکاری شهرستان‌های جوانرود و روانسر طی این سال به ترتیب ۳۲/۶ درصد و ۳۱/۵ درصد بوده است و رتبه‌های سوم و چهارم را در بین ۱۴ شهرستان استان کرمانشاه در زمینه بیکاری داشته‌اند (همان: ۴۸) که نشان می‌دهد این شهرستان‌ها در زمینه اقتصادی نیز از مشارکت ضعیفی برخوردار می‌باشند.

علاوه بر این‌ها، پژوهش انجام‌شده با عنوان نقش فقر در مشارکت اجتماعی، سیاسی و آسیب‌های اجتماعی (مورد مطالعه: محلات محروم شهر جوانرود) نیز مؤید این مسئله است که مشارکت اجتماعی و سیاسی کمتر از متوسط بوده است و پژوهشگران این تحقیق معتقدند این مناطق عموماً به دلیل امکانات اقتصادی کم، توان برقراری رابطه و مشارکت اجتماعی سازمان‌یافته را ندارند و اگر ارتباطی وجود دارد از نوع ارتباط درون‌گروهی ناشی از وجود خویشاوندان و روابط ناشی از آن است. این ضعف مشارکتی منجر به ایجاد

شرایطی شده که خود تلقی فقر را تثبیت کرده است. بنابراین ضعف قابلیت‌ها در کنار ضعف مشارکتی، هم آسیب‌های اجتماعی را مضاعف کرده است و هم قابلیت‌های آن را پنهان ساخته و اجازه نمی‌دهد ظرفیت‌های بالقوه آنها شکوفا شود و در خدمت توسعه و پیشرفت آنها قرار بگیرد (رضایی و همکاران، ۱۳۹۹: ۶۱).

از دیگر مصداق‌های عینی و مشاهده‌شده این مشارکت ضعیف در سطح شهرستان‌های جوانرود و روانسر می‌توان به کاهش مشارکت مردم در انجمن‌ها، جلسات، برنامه‌ها و اموری اشاره کرد که هدف آنها اتخاذ تصمیماتی است که بتواند سرنوشت مردم یک منطقه و در بعد وسیع‌تر یک کشور را تغییر دهد و ناگفته پیداست، طرح‌هایی که در سطح تصمیم‌گیری مشارکت آنها ضعیف باشد، در مرحله اجرا نیز چندان موفقیتی ندارد. این آمارها نشان از مسئله بودن مشارکت اجتماعی در جامعه مورد مطالعه دارد و به نظر می‌رسد داشتن عقایدی مانند محلی‌گرایی و خانواده‌گرایی بر این مشارکت اثرگذار است. بنابراین در پژوهش حاضر می‌خواهیم بدانیم میزان مشارکت اجتماعی در بین شهروندان شهرستان‌های جوانرود و روانسر در چه وضعیتی می‌باشد؟ و عوامل مؤثر (محلی‌گرایی و خانواده‌گرایی) بر مشارکت اجتماعی را در این شهرستان‌ها که جزء مناطق کمتر توسعه‌یافته استان کرمانشاه می‌باشد (بر اساس مصوبه هیأت وزیران سال ۱۳۸۸) مورد مطالعه و آزمون قرار دهیم تا بدانیم چه ارتباطی بین آنها و مشارکت اجتماعی وجود دارد؟

پیشینه تحقیق

پژوهش‌های مطرح شده در جدول ۱ با توجه به موضوع مورد بررسی این پژوهش و نزدیک به آن مورد مطالعه و تحلیل قرار گرفته‌اند.

جدول ۱- پیشینه تحقیقات داخلی و خارجی

ردیف	پژوهشگران، سال نشر	عنوان پژوهش	روش پژوهش	نتایج
۱-	نیازی و همکاران (۱۴۰۱)	بررسی میزان اعتماد اجتماعی و پایداری نسبت به تمایل مشارکت اجتماعی شهروندان شهر کاشان	پیمایشی با ابزار پرسشنامه	یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد ۲۲ درصد از عامل تمایل به مشارکت اجتماعی مربوط به متغیر اعتماد اجتماعی می‌باشد. بنابراین اعتماد اجتماعی بر تمایل به مشارکت اجتماعی تأثیرگذار می‌باشد و می‌توان تمایل به مشارکت اجتماعی را بر اساس اعتماد اجتماعی در جامعه آماری پیش‌بینی نمود. ۱۵ درصد واریانس متغیر وابسته (تمایل به مشارکت اجتماعی) توسط متغیر مستقل (پایداری) تبیین شده است. به عبارت ساده‌تر، ۱۵ درصد از عامل تمایل به مشارکت اجتماعی مربوط به متغیر پایداری می‌باشد. پس پایداری بر تمایل به مشارکت اجتماعی تأثیرگذار می‌باشد و می‌توان تمایل به مشارکت اجتماعی را بر اساس پایداری در جامعه آماری پیش‌بینی نمود. نتایج آزمون تی نشان داد که وضعیت اعتماد اجتماعی و مشارکت اجتماعی در بین شهروندان شهر کاشان متوسط و در حد مطلوب و وضعیت پایداری در بین شهروندان شهر کاشان در حد نامطلوب و ضعیف می‌باشد.
۲-	آقاجانی رفاه و همکاران (۱۴۰۱)	تحلیل برهم‌کنش عوامل تأثیرگذار در مشارکت اجتماعی در نظریه شبکه کنشگر لاتور با	رهیافت کیفی از نوع گرند تئوری	نتایج تحقیق بر اساس داده‌ها و مستندات مستخرج از مصاحبه‌ها حاکی از آن است که ارتقای مؤلفه فضایی بازار تاریخی تبریز در گرو افزایش آگاهی بازاریان و ایجاد نقش مثبت برای آنها در انواع

<p>تصمیم‌گیری‌های مختلف است. فرایندی که با ایجاد فرصت‌های برابر منجر به تقویت آگاهی شهروندان می‌شود و به جایگاه مردم، نه به عنوان مشکل بلکه به‌مثابه راه‌حل، ارجح می‌نهد. البته در این میان و به موازات این مسئله، تقویت ساختارهای اقتصادی و همچنین تقویت حس تعلق خاطر می‌تواند نقشی دوچندان، ایفا نماید.</p>		<p>استفاده از روش کیفی زمینه‌ای در بازار تاریخی تبریز</p>		
<p>یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد بر اساس آزمون‌های استفاده‌شده بین مشارکت شهروندان و توسعه پایدار شهری رابطه معناداری وجود دارد. نتایج بیانگر این است، مشارکت شهروندان در توسعه پایدار شهری در شهر تبریز از وضعیت متوسط برخوردار است. بین مشارکت شهروندان و توسعه پایدار شهری رابطه معناداری وجود دارد و ارتقای پایگاه اجتماعی - اقتصادی شهروندان تا حد زیادی در میزان علاقه‌مندی شهروندان به مشارکت در توسعه پایدار شهری مؤثر می‌باشد.</p>	<p>پیمایشی از نوع توصیفی و تحلیلی</p>	<p>بررسی و ارزیابی نقش شهروندان و مشارکت اجتماعی آنان در دستیابی به اهداف توسعه پایدار شهری (نمونه موردی: شهر تبریز)</p>	<p>جمالی حاجی حسن سفلی و نعمت الهی بناب (۱۴۰۰)</p>	<p>-۳</p>
<p>یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که تسهیل مشارکت اجتماعی در سالمندان، متأثر از عملکرد فرد، خانواده و جامعه به صورت هم‌زمان است و لازم است که در این زمینه برنامه‌ریزی مناسب انجام پذیرد. فراهم کردن عوامل تسهیل‌کننده جهت توسعه مشارکت اجتماعی در سالمندان می‌تواند حرکت به سمت سالمندی فعال را تسهیل کند.</p>	<p>رهیافت کیفی از نوع گرنند تئوری</p>	<p>عوامل تسهیلگر و موانع در مشارکت اجتماعی سالمندان مقیم جامعه: یک مطالعه کیفی</p>	<p>امینی و همکاران (۱۴۰۰)</p>	<p>-۴</p>

۵-	مقیمی (۱۳۹۹)	مطالعه جامعه‌شناختی عوامل مؤثر بر مشارکت‌پذیری اجتماعی و فرهنگی (مطالعه موردی: شهروندان شهر یزد)	پیمایشی از نوع توصیفی و همبستگی	یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که متغیرهای وضعیت تحصیلات، تأهل و وضعیت درآمدی افراد، تأثیری بر مشارکت‌پذیری ندارند و متغیرهای سن، جنسیت، میزان بهره‌مندی از رسانه‌ها و سطح اعتماد اجتماعی رابطه معنی‌داری با مشارکت‌پذیری دارند.
۶-	تولیا ^۱ و همکاران (۲۰۲۲)	ارزیابی کیفی یک برنامه مداخله‌ای برای تقویت مشارکت اجتماعی دانش‌آموزان اجراشده توسط معلمان مدارس ابتدایی یونانی و پرتغالی	رهیافت کیفی (مصاحبه)	یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که مداخله در بهبود مهارت‌های اجتماعی دانش‌آموزان و جوّ کلی کلاس درس موفق تلقی می‌شود. مزایای خاص برای دانش‌آموزان دارای معلولیت و برای کسانی که از پیشینه‌های نژادی یا قومیتی اقلیت هستند، دارد. به‌طورکلی، برنامه فرند شیب ^۲ به عنوان یک مداخله آسان برای اجرای با ساختار و محتوای مرتبط تلقی می‌شود و به عنوان بسیار امیدوارکننده در تقویت مشارکت اجتماعی همه دانش‌آموزان ارزیابی می‌شود.
۷-	هانگ ^۳ و همکاران (۲۰۲۱)	مزایا و موانع: یک مطالعه کیفی در مورد مشارکت اجتماعی آنلاین در میان سالمندان بیوه در جنوب غربی چین	رهیافت کیفی (مصاحبه نیمه ساختاریافته و عمیق)	یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد مشارکت اجتماعی افراد مسن بیوه در جنوب غربی چین شروع به ادغام در دنیای دیجیتال کرده است. با این حال، با هدف ساده تعامل در مرحله اولیه باقی می‌ماند. سالمندان ممکن است برای مشارکت اجتماعی آنلاین با چالش‌های زیادی روبرو شوند. اگرچه موانع و چالش‌هایی در مشارکت اجتماعی آنلاین وجود دارد،

1. Toulia.
2. Friend-ship.
3. Hong.

<p>سالمدان بیوه می‌توانند از مزایای آن بهره ببرند و می‌تواند به عنوان یک اقدام مهم برای تسهیل زندگی رضایت‌بخش و پیری موفق مورد استفاده قرار گیرد. شکی نیست که مشارکت اجتماعی آنلاین در آینده قابل پیش‌بینی، به یک روند تبدیل خواهد شد. خانواده، دوستان و متخصصان مراقبت‌های بهداشتی باید توجه بیشتری به نیازهای مشارکت اجتماعی آنلاین در سالمدان بیوه داشته باشند و حمایت کافی از آنها را برای دستیابی به یک زندگی معنادار ارائه دهند.</p>				
<p>یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد مشارکت والدین در معاینات بهداشتی مدرسه می‌تواند بهزیستی نوجوانان را ارتقا دهد. کمتر از نیمی از نوجوانان مشارکت والدین را گزارش کردند. تفاوت بین ارائه‌دهندگان خدمات و مدارس زیاد بود. عدم مشارکت با تحصیلات پایین مادر، سابقه مهاجرت دانش‌آموزان، شکایات روزانه سلامتی، نوشیدن زیاد الکل و مشکلات بحث با والدین همراه بود. پسران و آنهایی که هم با مادر و هم با پدر زندگی نمی‌کردند، خطر بیشتری برای عدم مشارکت والدین داشتند. نوجوانان مبتلا به بیماری طولانی مدت یا مورد آزار و اذیت، بیشتر مشارکت را گزارش کردند. دعوت از والدین و منبع پرستار بهداشت مدرسه با مشارکت ارتباطی نداشت. نتایج ما سؤال موانع</p>	<p>پیمایشی</p>	<p>مشارکت والدین در معاینات بهداشت مدارس برای فرزندان نوجوان خود در فنلاند</p>	<p>کیویماکی^۱ و همکاران (۲۰۲۱)</p>	<p>۸-</p>

شرکت در معاینات بهداشتی را مطرح می‌کند.				
یافته‌های پژوهش در خصوص رابطه فعلی بین سازمان‌های جامعه مدنی و سیستم تحقیقاتی نشان می‌دهد که (الف) سازمان‌های جامعه مدنی عمدتاً در یک لحظه تحقیقاتی در علم مشارکت می‌کنند و از پتانسیل خود بی‌اطلاع هستند. (ب) کمبود منابع، دانش متقابل (در میان سازمان‌های جامعه مدنی و دانشگاه) و توانایی‌ها را به عنوان موانعی برای مشارکت سازمان‌های جامعه مدنی شناسایی کردیم. (ج) نیاز به تقویت پیوند بین سازمان‌های جامعه مدنی و پژوهش از طریق آموزش در روش‌های مشارکی و مهارت‌های ارتباطی، ترویج تحقیقات مشارکتی، افزایش درک متقابل در مورد سیستم تحقیقاتی و بخش سوم و همسویی تحقیقات و اهداف سازمان‌های جامعه مدنی وجود دارد.	رهیافت کیفی (مصاحبه نیمه ساختاریافته)	مشارکت اجتماعی در علم: دیدگاه سازمان‌های جامعه مدنی اسپانیا	لورنته ^۱ و همکاران (۲۰۲۱)	-۹
یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد به‌طور کلی، هیچ تفاوت عملی بین مشارکت اجتماعی زنان و مردان وجود نداشت. با این حال، در دسترس نبودن فعالیت‌ها و مشکلات حمل‌ونقل نشان می‌دهد که ابتکارات محلی و تحقیقات بیشتر در مورد ویژگی‌های محیطی برای تقویت مشارکت کانادایی‌های سالخورده مورد نیاز است.	پیمایشی (تحلیل ثانویه)	مشارکت اجتماعی در زنان و مردان مسن: تفاوت در فعالیت‌های اجتماعی و موانع بر اساس منطقه و اندازه جمعیت در کانادا	نود ^۲ و همکاران (۲۰۱۹)	-۱۰

1. Llorente.
2. Naud.

تاکنون تحقیقات گوناگونی در خصوص مشارکت اجتماعی در بین گروه‌های مختلف در داخل و خارج کشور انجام شده است که به بررسی و تأثیر سایر متغیرها بر مشارکت اجتماعی و برعکس پرداخته‌اند، لیکن پژوهش‌های انجام شده در حوزه مشارکت اجتماعی در ایران، بیشتر در مناطق و شهرهای توسعه‌یافته، با ساختار و بافت منسجم انجام شده است و کمتر در مناطق توسعه‌نیافته و سنتی به بحث در خصوص مشارکت اجتماعی پرداخته شده است. بنابراین، چون به ندرت تحقیقی در خصوص مشارکت اجتماعی و عوامل مؤثر بر آن (با متغیرهای محلی‌گرایی و خانواده‌گرایی) در مناطق محروم انجام شده است، در این زمینه خلأهای پژوهشی احساس شد.

در این تحقیق با سنجش میزان مشارکت اجتماعی شهروندان شهرستان‌های جوانرود و روانسر می‌توان به وضعیت مشارکت اجتماعی آنان پی برد و در صورت ضعیف بودن مشارکت اجتماعی، ابعاد آن مشخص می‌گردد تا برای آن راهکار ارائه داد. با سنجش عناصر خانواده‌گرایی و محلی‌گرایی می‌توان به میزان، شدت و رابطه آنها با مشارکت اجتماعی پی برد و با اتکا به این نتایج، به روشنی می‌دانیم که بایستی بر این عناصر تکیه کرد یا نقش آنها را کم‌رنگ کرد تا به مشارکت اجتماعی و توسعه دست پیدا کنیم. این پژوهش ضمن اینکه از یافته‌های پژوهش‌های پیشین در حوزه مشارکت اجتماعی استفاده می‌کند، در موارد زیر وجوه متمایزی دارد.

۱- شهرستان‌های روانسر و مخصوصاً جوانرود، شهرستان‌های مرزی می‌باشد که دارای یک اجتماع سنتی و در حال گذار هستند که این امر بر مشارکت اجتماعی آنها اثرگذار است؛

۲- داشتن زمینه‌های ایلی- عشایری و طایفه‌ای در بین ساکنین این مناطق بر روند مشارکت اجتماعی آنها تأثیرگذار است؛

۳- داشتن مذهب سنی (فرقه شافعی) در بین اکثریت مردمان این مناطق بر روند مشارکت اجتماعی آنها تأثیرگذار است و این‌ها می‌تواند نقطه تمایز این پژوهش با سایر پژوهش‌ها باشند.

مبانی نظری

مبنای نظری این تحقیق ترکیبی از نظریه‌های صاحب‌نظران مکتب نوسازی قدیم و جدید است. صاحب‌نظران مکتب نوسازی قدیم بر تفکیک و تمایز دو نوع جامعه سنتی و مدرن تأکید می‌ورزند. بنابراین تقسیم‌بندی، جامعه مدرن دارای ویژگی‌هایی از قبیل اقتصاد پیشرفته، انواع تکنولوژی‌های جدید، سازمان‌های اجتماعی تمایز یافته، ثبات و توسعه سیاسی، بالا بودن سطح تحصیلات، بهداشت و درمان و غیره می‌باشد. لذا بر اساس این ویژگی‌های عینی و بیرونی، رفتار اجتماعی و طرز تفکر افراد نیز متناسب با آن شکل گرفته است که یکی از مهم‌ترین آنها مشارکت افراد در امور سیاسی و اجتماعی می‌باشد. از سوی دیگر در مقابل این جوامع، جامعه سنتی قرار دارد که به سطح توسعه اقتصادی و اجتماعی و فرهنگی نرسیده است و مجموعه مسائل و مشکلات ناشی از عدم توسعه در زمینه‌های یاد شده، موجب کم‌رنگ بودن مشارکت در معنای واقعی در زندگی اجتماعی و سیاسی افراد در این گونه جامعه می‌باشد. تحقیقات انجام شده در قالب این مطلب گویای آن است که در بین جوامع، جوامع برخوردار از عناصر توسعه یافتگی و به تبع آن از میان افراد هر جامعه، افراد برخوردار از سطح بالای اقتصادی و اجتماعی دارای زمینه‌ها و انگیزه‌های بالاتری برای مشارکت در ابعاد اجتماعی و سیاسی هستند (نوروزی و بختیاری، ۱۳۸۸: ۲۵۲-۲۵۱).

با توجه به مطالب گفته شده، مشخص شد که اگر جامعه‌ای بخواهد از یک مشارکت فعال برخوردار باشد، بایستی از شکل سنتی به شکل مدرن، متجدد و نوسازی شده تغییر پیدا کند. در میان نظریه‌پردازان توسعه و نوسازی قدیم، از راجرز^۱ می‌توان به عنوان جامعه‌شناسی نام برد که با تأکید بر متغیرهای فردی و عناصر نظام‌های شخصیتی افراد، در قالب بحث خرده‌فرهنگ روستایی به بررسی پویای نوگرایی، مشارکت و عدم مشارکت در میان روستاییان پرداخته است (موسوی، ۱۳۸۴: ۳۰۴).

---

1. Rogers.

راجرز در تحلیل خود بر ویژگی‌های فردی، روانی و انگیزشی تأکید نموده و معتقد است که از لحاظ روانی باید نوع آمادگی در افراد برای پذیرش تغییرات نو و جدید وجود داشته باشد که آنها را تحت عنوان وجه‌نظر^۱ مطرح می‌کند. این جامعه‌شناس معتقد است که عناصری چون انگیزه‌ها، ارزش‌ها و وجه‌نظرها در قالب خرده‌فرهنگ دهقانی، عناصر اصلی و کلیدی برای فهم رفتار به شمار می‌آیند. به نظر او عناصر خرده‌فرهنگ دهقانی، عناصری هستند که مانع نوآوری و پذیرش تغییرات در جوامع می‌شوند و به تعبیری مانع تجدد، نوسازی و همچنین مشارکت یا عدم مشارکت می‌باشند. این عناصر عبارت‌اند از: عدم اعتماد متقابل در روابط شخصی، فقدان نوآوری، تقدیرگرایی، پایین بودن سطح آرزوها و تمایلات، عدم توانایی چشم‌پوشی از منابع آبی به خاطر منافع آبی، کم‌اهمیت دادن به عامل زمان، خانواده‌گرایی، وابستگی به قدرت دولت، محلی‌گرایی و فقدان همدلی (همان).

برخلاف نظر راجرز و صاحب‌نظران مکتب نوسازی قدیم، که سنت و عناصر خرده‌فرهنگ دهقانی را مانع توسعه و مشارکت می‌دانستند، در مطالعات جدید نوسازی، سنت و تجدد به عنوان مفاهیمی متباین در نظر گرفته نمی‌شوند و حتی می‌توانند با یکدیگر همزیستی و پیوند داشته باشند. محققان این حوزه، به جای بحث در این باره که سنت مانع توسعه است، تلاش می‌کنند نقش مثبت و مفید سنت را نشان دهند. پژوهشگران نوسازی جدید مانند وانگ^۲ و بلا^۳، نسبت به گذشته، تأکید بیشتری بر خصلت‌های سنتی - نظیر خانواده‌گرایی، قوم و خویش‌گرایی و مذهب محلی - گذاشته‌اند. همچنین به جای بیان بحث‌های مجرد و انتزاعی، به انجام مطالعات مشخص موردی و ارائه تحلیل‌های تاریخی توجه می‌کنند. علاوه بر این، آن‌ها به مسیر یک‌طرفه توسعه به سوی الگوی غربی اعتقاد ندارند و معتقدند هریک از کشورهای جهان سوم می‌توانند مسیر خاص خود را برای نیل به

---

۱. Attitude.

2. Wang.
3. Bella.

توسعه دنبال کنند و علاوه بر توجه به عوامل داخلی، برای عوامل خارجی و نقش ستیز اجتماعی نیز اهمیت بسیاری قائل می‌شوند (اقتباس از ازکیا، ۱۳۹۶: ۶۲).
در ادامه مطالب گفته شده در قسمت چهارچوب نظری سعی خواهد شد، آرا صاحب‌نظران در رابطه با متغیرهای تحقیق طرح گردد.

چهارچوب نظری

۱) مشارکت اجتماعی

متغیر مشارکت اجتماعی مهم‌ترین متغیر این تحقیق است. در این پژوهش از تعریف هلی^۱ از مشارکت اجتماعی استفاده شده است. هلی معتقد است مشارکت اجتماعی، مشارکت افراد در گروه‌های خارج از خانواده و عرصه سیاسی (احزاب سیاسی و گروه‌های فشار) است. انواع مشارکت‌های داوطلبانه و عضویت فعال در گروه‌های خارج از خانواده و سازمان سیاسی و گروه‌های فشار جزو مشارکت اجتماعی به شمار می‌رود که شامل دو بخش است:

۱- نهادی رسمی که دربرگیرنده مشارکت در سازمان‌ها، انجمن‌ها و کلوب‌ها (باشگاه‌ها) می‌شود؛

۲- مشارکت غیررسمی شامل مشارکت در فعالیتهای گروهی با فواصل نامنظم مثل همکاری با خیریه‌هایی که در کمک به محرومین و افراد خاص تشکیل می‌شود و همچنین، مشارکت و فعالیت در گروه‌هایی که به صورت مؤسسه و سازمان نیستند، ولی نسبتاً دائمی و همیشگی (مثل گروه‌های موسیقی و ...) هستند (هلی، ۲۰۰۱ به نقل از پیراوری، ۱۳۹۵: ۱۴۰).

---

1. Helly.

۲) محلی‌گرایی^۱

در بحث محلی‌گرایی نظرات متفاوتی از سوی صاحب‌نظران مکتب‌نوسازی قدیم و جدید چون راجرز و وانگ طرح‌شده است. راجرز محلی‌گرایی را یکی از عناصر خرده‌فرهنگ دهقانی می‌داند که مانع توسعه و مشارکت است. به نظر راجرز بخش‌های شهری و روستایی در کشورهای در حال توسعه هنوز در دنیایی جدا از یکدیگر زندگی می‌کنند و کاملاً نسبت به یکدیگر ناشناخته باقی‌مانده‌اند. محلی‌گرایی به میزان گرایش فرد نسبت به درون‌نظام خود تا خارج از آن، اطلاق می‌گردد. جهان‌میهنی که نقطه مقابل محلی‌گرایی است، از ویژگی‌های دهقانان خرده‌پا در مقایسه با شهرنشینان و یا سرمایه‌داران ارضی نمی‌باشد (از کیا، ۱۳۷۰: ۶۷-۶۶).

دو تغییر عمده در مقابل پدیده محلی‌گرایی در جامعه دهقانی عبارت‌اند از: تحرک جغرافیایی و استفاده از وسایل ارتباط جمعی. تصویری که یک فرد می‌تواند از دهقان بدست آورد، عبارت از فردی است که شدیداً توسط محیط طبیعی اطراف خود احاطه شده است. تقریباً همه افرادی که در ده به دنیا می‌آیند، همان‌جا زندگی می‌کنند و با زنی که او هم در آنجا به دنیا آمده و بزرگ‌شده ازدواج می‌کنند و در همان‌جا هم می‌میرند، از این‌رو موضوعاتی مانند سیاست بین‌المللی و یا حتی سیاست ملی برای چنین افرادی چندان مهم و جالب نیست. آشکار است که میزان دقیق محلی‌گرایی در ارتباط با میزان تحرک جغرافیایی در هر روستایی، بر حسب در دسترس بودن جاده‌ها و وسایل حمل‌ونقل، نزدیکی به شهر و عوامل دیگر متفاوت است (همان).

شرام^۲ اشاره می‌کند، در جامعه سنتی وسایل ارتباطی چندان گسترش نداشته و از کارایی چندان برخوردار نیست. یک جامعه در حال نو شدن نیاز به وسایل ارتباط جمعی دارد و یکی از دلایل اصلی این مسئله این است که دهقانان در صورت برقراری تماس با وسایل ارتباط جمعی به سوی نوسازی هدایت خواهند شد، زیرا که محتوای اکثر برنامه‌ها

---

1. Localitenss.
1. Schramm.

حتی آگهی‌ها، در این وسایل، ماهیت اطلاعاتی، آموزشی و تبلیغاتی داشته و برای آگاه‌سازی و یا ترغیب افراد درباره انواع نوسازی‌ها طرح‌ریزی شده است (همان).
 برعکس نظر راجرز، به اعتقاد وانگ «خویشاوندگرایی»، به معنای اولویت استخدام خویشاوندان، نیز ممکن است در موفقیت شرکت‌های هنگ هنگی مؤثر بوده باشد. وانگ متذکر می‌شود که اغلب چینی‌ها تنها در وهله آخر و به عنوان آخرین راه چاره خویشاوندان خود را به کار دعوت می‌کنند و خویشاوندان نیز معمولاً تنها بخش کوچکی از پرسنل شرکت‌های فامیلی را تشکیل می‌دهند. در صورتی که اعضای خانواده در جایگاه‌های مدیریتی قرار داشته باشند، کارفرمایان چینی عموماً توجه دارند که آنها را به آموزش‌های رسمی و همین‌طور آموزش‌های ضمن خدمت نیز مجهز نمایند. بنابراین وانگ اعتقاد دارد که به سختی می‌توان پذیرفت که مدیران فامیلی، کارکنانی با قابلیت ضعیف و پایین‌تر از استاندارد باشند (سو، ۱۳۹۷: ۷۰). وانگ بر این باور است که قوم و خویش‌گرایی و استخدام خویشاوندان تأثیر مثبتی بر توسعه اقتصادی داشته است و موجب ارتقای روحیه مدیریت صنعتی در هنگ‌کنگ گردیده است (همان: ۶۹).

۳) خانواده‌گرایی

در بحث خانواده‌گرایی نیز نظرات متفاوتی از سوی صاحب‌نظران مکتب نوسازی قدیم و جدید چون راجرز و وانگ و بلاطرح شده است. راجرز خانواده‌گرایی را یکی از عناصر خرده‌فرهنگ دهقانی می‌داند که مانع توسعه و مشارکت است. به اعتقاد راجرز خانواده‌گرایی عبارت است از وابستگی اهداف فردی به اهداف خانوادگی. اهمیتی که دهقانان برای خانواده به عنوان یک گروه مرجع قائل هستند و وابستگی فرد به خانواده، توسط لوئیس^۱ و وایزر و وایزر^۲ نیز مورد تأکید قرار گرفته است. افراد خانواده از طریق تعلقات و قیودات سنتی به یکدیگر پیوند می‌خورند و دارای علائق اقتصادی مشترک و

---

1. Lewis.

2. Wiser and Wiser.

وابستگی متقابل می‌باشند. خانواده به دلیل وجود ارث و فقدان هرگونه گروه اجتماعی که افراد بتوانند به آن ملحق شوند، از قدرت فراوانی در جامعه برخوردار است. همکاری و تعاون در خانواده اساسی است، زیرا که فرد بدون خانواده نه تنها منزوی است و از هیچ نوع مساعدتی برخوردار نیست، بلکه مورد پرخاش و بهره‌کشی و تحقیر قرار می‌گیرد. زندگی دهقانی در درجه اول بر مدار خانواده است و در درجه دوم بر فردگرایی استوار است؛ این بدان معنی است که برنامه‌های دگرگونی در زمینه موقعیت‌های فردی احتمال دارد که قویاً با ملاحظات خانوادگی همراه باشد. بنابراین خانواده‌گرایی یکی از عناصر خرده‌فرهنگ جامعه دهقانی است که هم به عنوان سدی در مقابل دگرگونی و هم به عنوان قربانی آن عمل می‌کند (از کیا، ۱۳۷۰: ۶۴).

وانگ با تأکید بر خانواده‌گرایی از توان مثبت و فرصت‌هایی صحبت می‌کند که عنصر خانواده‌گرایی می‌تواند برای توسعه ایجاد کند (عنبری، ۱۳۹۷: ۱۸۳). وانگ برخلاف نظریه‌پردازان اولیه نوسازی که خانواده چینی را به‌مثابه عامل نیرومند سنتی تلقی می‌کنند که موجب ترویج قوم و خویش‌گرایی، از بین رفتن نظم کار، اختلال در گزینش نیروی کار از طریق بازار آزاد، سست کردن انگیزه‌های فردی برای سرمایه‌گذاری و ممانعت از ظهور عقلانیت و پیدایش قواعد عام در کسب‌وکار می‌شود، معتقد است، در مورد آثار منفی ارزش‌های سنتی بر اقتصاد چین زیاده‌روی شده است. وی با بررسی آثار خانواده بر سازمان داخلی بنگاه‌های چینی در هنگ‌کنگ، به ویژه از طریق نظریه و عملکرد شیوه مدیریت پدرسالارانه، استخدام فامیلی و مالکیت خانوادگی ثابت می‌کند که خانواده چینی بر توسعه اقتصادی تأثیر مثبتی داشته است (از کیا، ۱۳۹۶: ۶۳-۶۲). وانگ با انتقاد از نظریه‌پردازان سنتی نوسازی، معتقد است که آنان نسبت به نقش پویای خانواده چینی در ارتقای توسعه اقتصادی غفلت ورزیده‌اند. تمایل آنان به اینکه مسائل را تنها از دریچه دوگانگی حاد میان نگرش عام‌گرایانه اروپایی و نگرش خاص‌گرایانه چینی مورد تحلیل قرار دهند، موجب ناتوانی آنان از درک این نقش گردید (سو، ۱۳۹۷: ۷۱-۷۰).

بلا معتقد است که این آیین‌ها و تکالیف خانوادگی بود که معیارهای درست‌کاری، برابری و اعتماد به یکدیگر را تقویت نمود و قواعد عام در جهان کسب‌وکار را گسترش داد. از طرفی همین‌ها نیرو محرکه پرقدرتی را برای رسیدن به عقلانیت اقتصادی در ژاپن فراهم آورد. همچنین، بلا معتقد است که مذهب به‌طور مستقیم یا غیرمستقیم از طریق نظام سیاسی و خانواده، تأثیر مطلوبی بر عقلانیت اقتصادی در ژاپن باقی گذاشت (همان: ۵۵).

۴) جنسیت و تأهل

در اینجا فرض بر این است که جنسیت و تأهل همانند سایر متغیرها بر مشارکت اجتماعی مؤثر است. در این پژوهش سعی شده است از آرا هلی و لیپست^۱ در این زمینه استفاده شود. هلی (۱۹۷۷) مشارکت اجتماعی افراد را با چند دسته از عوامل تبیین می‌کند:

۱- عوامل مرتبط با ویژگی‌های فردی مانند پایگاه اجتماعی- اقتصادی فرد در جامعه که باعث می‌شود هر فعالیت اجتماعی، یا به‌طور عادی هر راهبرد شخصی باعث پیشرفت نسبت به والدین، امید به اشتغال، آموزش و امید به آینده شود را مفید تلقی کند؛

۲- سطح تحصیلات؛

۳- گروه سنی؛

۴- جنسیت و سویه‌گیری جنسی؛

۵- زمینه‌های خانوادگی مانند محل اقامت، میزان مشارکت والدین، وضعیت تأهل و محیط اجتماعی شدن. او همچنین درباره محرک‌های اجتماعی به عواملی چون شناخت عامه از مهاجران، تنوع فرهنگی گروه‌هایی که با جامعه همکاری می‌کنند، پیکار با تبعیض، وسعت گروه‌های مرجع در ساختارهای اجتماعی، خط‌مشی‌های حمایت‌کننده و برنامه‌هایی برای فعالیت مؤسسه‌های قومی اشاره می‌کند. به عقیده او، به دلیل آنکه این فرصت‌ها برای وابستگی و فعالیت‌هایی مانند همکاری‌های چندجانبه و کارهای داوطلبانه تعیین‌کننده است، می‌تواند خط‌مشی‌هایی را برای فعالیت‌های اجتماعی محلی و مخصوصاً افراد جوان فراهم کند (فهیمی، ۱۳۸۹: ۲۵).

---

1. Lipset.

لیست، تلاش می‌کند بر اساس متغیرهای اجتماعی، پدیده مشارکت و عدم مشارکت گروه‌های مختلف را در پویای‌های اجتماعی تبیین کند و پدیده شرکت یا عدم شرکت اقشار و گروه‌های مختلف را بر اساس عضویت و مشارکت فعال در انواع گروه‌ها و سازمان‌های اجتماعی بررسی کند. وی در پژوهش خود در کشورهای مختلف، به بررسی ویژگی‌های اجتماعی افرادی که مشارکت بیشتری دارند، پرداخته است. «این ویژگی‌ها عبارت‌اند از: منزلت اجتماعی بالا، متأهل بودن، درآمد بالا، فعالیت سیاسی، تحصیلات بالا، شغل بهتر، نژاد سفید، مردان، افراد میان‌سال، اعضای شوراها و سازمان‌های عمومی» (بیانی و همکاران، ۱۳۹۸: ۵۸).

به نظر راجرز و صاحب‌نظران مکتب نوسازی قدیم، عناصر خرده‌فرهنگ دهقانی همانند خانواده‌گرایی و محلی‌گرایی که در جوامع توسعه‌نیافته وجود دارد، مانع تغییر و نوسازی و مشارکت اجتماعی می‌باشند و آن‌ها معتقدند ارزش‌ها، باورها و نگرش‌های افراد که مبتنی بر خانواده‌گرایی و محلی‌گرایی است با توسعه سازگاری ندارند و تغییرات جدید، باید از طریق نوسازی انجام شود، اما برعکس آنها، صاحب‌نظران مکتب نوسازی جدید، سنت و خرده‌فرهنگ‌های بومی را مانع توسعه نمی‌دانند و بر این باورند که سنت و تجدد می‌تواند در هم ترکیب شود و می‌کوشند تا رابطه پیچیده میان سنت و نوسازی را روشن کنند و همواره تأکید بیشتری بر ویژگی‌های سنتی مانند خانواده‌گرایی و محلی‌گرایی دارند و معتقدند که ارزش‌ها، باورها و آداب و رسوم هر قوم حائز اهمیت است، می‌تواند نقطه قوت باشد و فرصت‌های زیادی را برای مشارکت اجتماعی فراهم می‌کند.

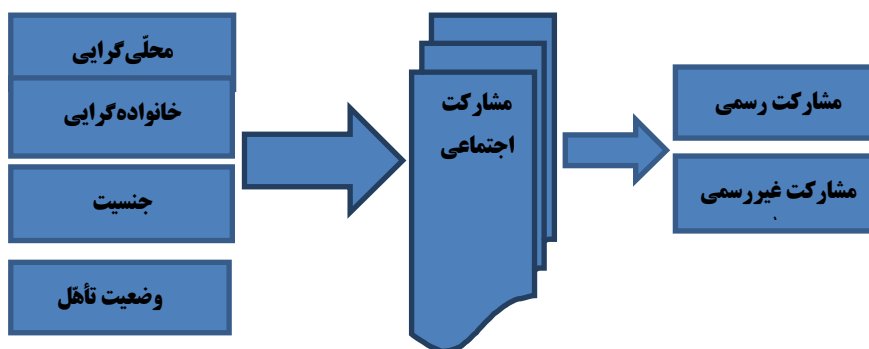
با در نظر گرفتن مهم‌ترین متغیر این تحقیق (مشارکت اجتماعی)، این پرسش مطرح می‌گردد که چه نسبتی بین محلی‌گرایی و مشارکت اجتماعی وجود دارد؟ به یقین محلی‌گرایی از جمله مؤلفه‌هایی است که می‌تواند نقش مهمی در فرآیند مشارکت اجتماعی داشته باشد، محلی‌گرایی سبب تعلق خاطر کنشگران به افراد طایفه، فامیل و هم‌محله‌ای می‌گردد. این تعلق خاطر و تعصب - که از آن به عنوان محلی‌گرایی یاد می‌شود - می‌تواند واکنش‌های متفاوتی را نسبت به مشارکت اجتماعی ایجاد کند، از یک‌طرف می‌تواند

واکنش مثبت نسبت به مشارکت اجتماعی را در پی داشته باشد که سبب رشد و پیشرفت می‌گردد و از طرف دیگر می‌تواند واکنش منفی را در برداشته باشد. نوع روابط بین افراد فامیل، طایفه، هم‌محله‌ای‌ها و غریبه‌ها، نوع و میزان مشارکت اجتماعی آنها را مشخص می‌کند، تسلط این روابط بین فامیل‌ها و عدم تسلط آن بین غریبه‌ها تأثیر خاصی بر مشارکت اجتماعی دارد و به نظر می‌رسد میزان محلی‌گرایی شهروندان مشخص می‌کند که تا چه اندازه تمایل به مشارکت اجتماعی در فعالیتهای گوناگون دارند. در مقام بررسی سعی می‌شود مفهوم محلی‌گرایی و نقش آن در مشارکت اجتماعی شهروندان مشخص شود.

در خصوص متغیر خانواده‌گرایی و ارتباط آن با مشارکت اجتماعی، خانواده از یک طرف می‌تواند تمایلات محافظه‌کارانه‌ای را به وجود آورد و افراد را به گونه‌ای تربیت کند که فقط به فکر رفع نیازهای فردی باشند که موجب واکنش منفی افراد به مشارکت در فعالیتهای اجتماعی می‌شود، این شکل از خانواده ویژه جوامعی است که تغییرات زیادی در ارزش‌ها، باورها و فرهنگ خانواده ایجاد شده و در جوامع سنتی مصداق ندارد. در جوامع سنتی که خانواده دست‌خوش تغییرات چندانی نشده و دارای فرهنگ دینی و مذهبی قوی می‌باشند، خانواده‌گرایی می‌تواند منجر به روابط مثبت بین فردی، انسجام، همکاری و همیاری و وابستگی متقابل اعضا شود و می‌تواند مشوق افراد برای مشارکت در فعالیتهای اجتماعی باشد.

خانواده‌گرایی به عنوان یک منبع فرهنگی در فرآیند جامعه‌پذیری، با ایجاد حس مسئولیت‌پذیری، تعهد و جمع‌گرایی بستری را فراهم می‌کند که افراد در فعالیتهای اجتماعی، فعالانه مشارکت داشته باشند و افراد را وادار می‌کند که فقط به منافع فردی فکر نکنند و منافع جمعی را نیز در نظر داشته باشند. همچنین، خانواده مجموعه‌ای از منابع و قابلیت‌ها را با مشارکت سایر اعضا فراهم می‌کند که می‌تواند کسب و کارهای خانگی را رونق دهد و سهم مهمی در رشد و توسعه جامعه داشته باشد. در خصوص متغیرهای جنسیت و تأهل، مشخص خواهد شد که میزان مشارکت کنشگران بر اساس این متغیرها چگونه خواهد بود.

مدل نظری تحقیق

شکل ۱: مدل نظری تحقیق

فرضیات تحقیق

- فرضیه ۱- به نظر می‌رسد محلی‌گرایی بر مشارکت اجتماعی مؤثر است.
- فرضیه ۲- به نظر می‌رسد خانواده‌گرایی بر مشارکت اجتماعی مؤثر است.
- فرضیه ۳- به نظر می‌رسد وضعیت تأهل بر مشارکت اجتماعی مؤثر است.
- فرضیه ۴- به نظر می‌رسد جنسیت بر مشارکت اجتماعی مؤثر است.

روش^۱ تحقیق

تحقیق حاضر از حیث اهداف تحقیق، تبیینی، از نظر کاربرد، کاربردی، از نظر روش، پیمایشی، از لحاظ میزان ژرفایی پهنانگر است. بر اساس نوع داده و تحلیل نیز، کمی (پیمایشی) است و به لحاظ زمانی مقطعی است.

جمعیت تحقیق در این پژوهش را کلیه شهروندان بالای ۱۸ سال ساکن در شهرستان‌های جوانرود و روانسر تشکیل می‌دهند که بر اساس سرشماری سال ۱۳۹۵ به

---

1. Method.

تعداد ۱۲۲۸۲۶ نفر (شهرستان جوانرود با ۲ بخش و ۱۰۱ روستا با جمعیت ۷۵۱۶۹ و شهرستان روانسر نیز با دو بخش و ۱۳۹ روستا، با جمعیت ۴۷۶۵۷ نفر) می‌باشند. حجم نمونه نیز در این تحقیق با استفاده از فرمول کوکران محاسبه شد و تعداد آن ۳۸۴ نفر به دست آمد که ۳۸۴ نفر مجموع دو شهرستان خواهد بود و پرسشنامه به تعداد برابر، بین ۲ شهرستان تقسیم شده است. روش نمونه‌گیری در این پژوهش، نمونه‌گیری خوشه‌ای - چند مرحله‌ای متناسب با حجم نمونه است.

در روش نمونه‌گیری خوشه‌ای برعکس دیگر روش‌های نمونه‌گیری، واحد نمونه‌گیری فرد نیست، بلکه گروه یا خوشه‌ای از افراد است و خوشه‌ها تمام‌شماری می‌شوند، یعنی همه افراد درون یک خوشه به عنوان نمونه انتخاب می‌شوند. این روش زمانی استفاده می‌شود که انتخاب خوشه‌ها آسان‌تر از انتخاب افراد است، یعنی در مورد جمعیت آماری بزرگ که معمولاً اطلاعات دقیقی از آن در دست نیست، همچنین مواردی که جمعیت تحقیق دستخوش پراکندگی جغرافیایی زیادی باشد، استفاده می‌شود (نوروزی، ۱۳۹۲: ۳۹۲).

با توجه به روش نمونه‌گیری انتخاب‌شده، بین کلیه محله‌های شهرستان روانسر (محله کامیاران، محله گرمه‌خانی، محله خیابان بهار، محله هواشناسی، محله تازه‌آباد، محله فرهنگیان فاز ۱، محله فرهنگیان فاز ۲، محله فرهنگیان فاز ۳، محله زمین شهری، محله بلوار معلم، شهرک ویس‌القرن و شهرک گل‌سفید) قرعه‌کشی گردید و محله هواشناسی (کوچه شقایق ۶، کوچه شهیده فیروزه رضایی، کوچه خیام ۴، کوچه شقایق ۸، کوچه شهیده مولود کرمی و کوچه ریپوار ۲) از بین قرعه‌ها انتخاب شد که تمام شماری گردید. سپس بین کلیه روستاهای شهرستان روانسر (۱۳۹ روستا) قرعه‌کشی گردید و از بین قرعه‌ها، روستای ده لیلی انتخاب شد که با مراجعه به روستای مذکور تمام‌شماری انجام شد.

با توجه به اینکه نمونه‌گیری خوشه‌ای متناسب با حجم نمونه به عنوان روش نمونه‌گیری انتخاب‌شده بود، از بین ۴۷۶۵۷ نفر جمعیت شهرستان روانسر، تعداد ۲۸۰۸۵ نفر در شهر (۵۹ درصد جمعیت) ساکن بودند، بنابراین ۵۹ درصد پرسشنامه‌ها یعنی تعداد ۱۱۸ پرسشنامه به شهرستان روانسر اختصاص پیدا کرد و ۴۱ درصد پرسشنامه‌ها یعنی تعداد ۸۲

پرسشنامه به روستای انتخاب‌شده (روستای ده لیلی) اختصاص یافت و در شهرستان جوانرود نیز که ۲۰۰ پرسشنامه سهم آن بود به همین صورت نمونه‌گیری انجام شد. ابزار گردآوری داده‌ها، پرسشنامه بوده است. برای سنجش مشارکت اجتماعی از ۹ گویه محقق ساخته و برای سنجش متغیرهای محلی‌گرایی و خانواده‌گرایی از ۸ گویه استانداردشده پژوهشگران خارجی (راجرز، مک‌کله‌لند^۱ و ...) و داخلی (ازکیا، محسنی تبریزی، غفاری و ...) پس از بومی‌سازی، استفاده شده است. برای سنجش متغیرهای زمینه‌ای که شامل وضعیت تأهل و جنسیت می‌باشد از ۲ سؤال استفاده شده است.

تعاریف نظری و عملی متغیرهای تحقیق

در پژوهش حاضر متغیرهای مستقل عناصر خرده‌فرهنگ دهقانی (محلی‌گرایی و خانواده‌گرایی) و متغیر وابسته مشارکت اجتماعی است که به تعریف نظری و عملیاتی آنها می‌پردازیم.

مشارکت اجتماعی

تعریف نظری: تعریف نظری ما از این متغیر با الهام از تعریف هلی عبارت است از مشارکت افراد در گروه‌های خارج از خانواده و عرصه سیاسی (احزاب سیاسی و گروه‌های فشار). انواع مشارکت‌های داوطلبانه و عضویت فعال در گروه‌های خارج از خانواده و سازمان سیاسی و گروه‌های فشار که جزو مشارکت اجتماعی به شمار می‌رود، شامل دو بخش است:

۱- مشارکت نهادی رسمی که دربرگیرنده مشارکت در سازمان‌ها، انجمن‌ها و کلوپ‌ها (باشگاه‌ها) می‌شود؛

۲- مشارکت غیررسمی شامل مشارکت در فعالیت‌های گروهی با فواصل نامنظم مثل همکاری با خیریه‌هایی که در کمک به محرومین و افراد خاص تشکیل می‌شود و همچنین، مشارکت و فعالیت در گروه‌هایی که به صورت مؤسسه و سازمان نیستند، ولی نسبتاً دائمی و همیشگی (مثل گروه‌های موسیقی و ...) هستند (هلی، ۲۰۰۱ به نقل از پیراوری، ۱۳۹۵: ۱۴۰).

تعریف عملیاتی: مشارکت اجتماعی بر اساس تعریف هلی عملیاتی شده است که شامل مشارکت رسمی و غیررسمی می‌باشد. منظور از مشارکت رسمی که دربرگیرنده مشارکت در سازمان‌ها، انجمن‌ها و کلوپ‌ها (باشگاه‌ها) است که شامل: (۱) شرکت در فعالیت‌های بسیج؛ (۲) شرکت در انجمن اولیا و مربیان؛ (۳) مشارکت در تعاونی‌های شهری و روستایی؛ (۴) شرکت در نماز جماعت؛ (۵) شرکت در راهپیمایی‌ها می‌باشد که در یک طیف پنج گزینه‌ای با نمرات مشخص (خ زیاد (۴)، زیاد (۳)، تا حدودی (۲)، کم (۱) و خیلی کم (۰)) پرسیده شده است.

منظور از مشارکت غیررسمی که شامل مشارکت‌های اتفافی (نامنظم) و مشارکت پایدار است که شامل: (۱) کمک به مردم آسیب‌دیده در رفع مشکلات مانند زلزله و ...؛ (۲) پرداخت صدقه و کمک به افراد مستمند؛ (۳) مشارکت در مراسم عزا و شادی بستگان، همسایگان و هم محله‌ای‌ها؛ (۴) مشارکت در فعالیت عمرانی محلی مثل ساخت مساجد و اماکن مذهبی و ... می‌باشد که در یک طیف پنج گزینه‌ای با نمرات مشخص (خ زیاد (۴)، زیاد (۳)، تا حدودی (۲)، کم (۱) و خیلی کم (۰)) پرسیده شده است.

محلّی‌گرایی^۱

تعریف نظری: تعریف نظری ما از این متغیر از راجرز گرفته شده است. به نظر وی، محلّی‌گرایی به میزان گرایش فرد، نسبت به درون نظام خود، تا خارج از آن اطلاق می‌گردد. جهان میهنی نقطه مقابل محلّی‌گرایی است. تصویری که یک فرد می‌تواند از

---

1. Localitenss.

دهقان به دست آورد، عبارت از فردی است که شدیداً توسط محیط طبیعی اطراف خود احاطه شده است. تقریباً تمام افرادی که در ده به دنیا می‌آیند، همان‌جا زندگی می‌کنند و با زنی که او هم در آنجا به دنیا آمده و بزرگ‌شده ازدواج می‌کنند و در همان مکان هم می‌میرند (از کیا، ۱۳۷۰: ۶۶).

تعریف عملیاتی: محلی‌گرایی بر اساس تعریف راجرز عملیاتی شده است که شامل در اولویت قرار دادن گروه، فرهنگ و قومیت خود در برخورداری از امکانات و مواهب، ارزش‌گذاری افراد بر اساس قومیت و طایفه، استفاده از نظرات افراد روستا و طایفه در انجام کارها و تصمیم‌گیری‌ها و داشتن تعصب نسبت به محل زندگی خود، از شاخص‌های اندازه‌گیری این متغیر است که در یک طیف پنج‌گزینه‌ای با نمرات مشخص (خ زیاد (۴)، زیاد (۳)، تا حدودی (۲)، کم (۱) و خیلی کم (۰)) پرسیده شده است.

خانواده‌گرایی

تعریف نظری: تعریف نظری ما از این متغیر از راجرز گرفته شده است. به نظر وی، خانواده‌گرایی عبارت است از وابستگی اهداف فردی به اهداف خانوادگی. اهمیتی که دهقانان برای خانواده به عنوان یک گروه مرجع قائل هستند و وابستگی فرد به خانواده، توسط لوئیس و وایزر و وایزر مورد تأکید قرار گرفته است (از کیا، ۱۳۷۰: ۶۴).

تعریف عملیاتی: خانواده‌گرایی بر اساس تعریف راجرز عملیاتی شده است که شامل وابستگی به خانواده، در اولویت قرار گرفتن نظرات، تصمیم‌گیری‌ها، انتظارات خانواده و همچنین برتری دادن اهداف خانوادگی و گروه قومی بر سایرین است که در یک طیف پنج‌گزینه‌ای با نمرات مشخص (خ زیاد (۴)، زیاد (۳)، تا حدودی (۲)، کم (۱) و خیلی کم (۰)) پرسیده شده است.

پایایی^۱ و اعتبار^۲ ابزار تحقیق

پایایی ابزار تحقیق با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ^۳ مورد آزمون قرار گرفت که با انجام پیش آزمون^۴ و مقدار کل آلفای کرونباخ ۰/۸۶۵ نشان می‌دهد که سؤالات پرسشنامه از پایایی خوبی برخوردار است. اعتبار ابزار تحقیق با استفاده از اعتبار صوری^۵ بدست آمد.

روش تجزیه و تحلیل داده‌ها

برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از نرم‌افزار SPSS استفاده شده است، در بخش آمار توصیفی با استفاده از شاخص‌های آماری توصیفی، پژوهشگر داده‌های جمع‌آوری شده را توصیف می‌کند و در بخش استنباطی جهت تعیین همبستگی متغیر مشارکت اجتماعی با متغیرهای محلّی‌گرایی و خانواده‌گرایی از ضریب همبستگی پیرسون و رگرسیون چند متغیری استفاده شده است.

یافته‌های تحقیق

الف) یافته‌های توصیفی

برای توصیف نتایج تحقیق از جدول (۲) استفاده شده است که این نتایج در قالب آن نشان داده شده است.

-
1. Reliability.
  2. Validity.
  3. Cronbach's alpha.
  4. Pre-test.
  5. Content validity.

جدول ۲- توزیع درصد فراوانی پاسخگویان به تفکیک هریک از متغیرها

نام متغیر	طبقات متغیر	فراوانی	درصد	درصد معتبر
جنسیت	مرد	۲۴۱	۶۲/۸	۶۲/۸
	زن	۱۴۳	۳۷/۲	۳۷/۲
وضعیت تأهل	مجرد	۱۵۸	۴۱/۴	۴۱/۴
	متأهل	۲۲۱	۵۷/۶	۵۷/۶
	بدون همسر در اثر فوت	۰	۰	۰
	بدون همسر در اثر طلاق	۵	۱/۳	۱/۳
مشارکت اجتماعی	پایین	۱۰۰	۲۶/۰٪	۲۶/۰٪
	متوسط	۱۹۹	۵۱/۸٪	۵۱/۸٪
	بالا	۸۵	۲۲/۱٪	۲۲/۱٪
محلی‌گرایی	پایین	۱۰۷	۲۷/۹٪	۲۷/۹٪
	متوسط	۲۰۷	۵۳/۹٪	۵۳/۹٪
	بالا	۷۰	۱۸/۲٪	۱۸/۲٪
خانواده‌گرایی	پایین	۱۳	۳/۴٪	۳/۴٪
	متوسط	۱۴۰	۳۶/۵٪	۳۶/۵٪
	بالا	۲۳۱	۶۰/۲٪	۶۰/۲٪

مطابق جدول (۲)، در بررسی حاضر از ۳۸۴ پاسخگوی مورد مطالعه در شهرستان‌های جوانرود و روانسر ۲۴۱ نفر (۶۲/۸٪) مرد و ۱۴۳ نفر (۳۷/۲٪) زن بودند و در مجموع می‌توان گفت بیشتر پاسخگویان مرد بودند. در خصوص وضعیت تأهل پاسخگویان، ملاحظه می‌گردد که ۱۵۸ نفر (۴۱/۱٪) مجرد، ۲۲۱ نفر (۵۷/۶٪) متأهل، ۰ نفر بدون همسر در اثر فوت و ۵ نفر (۱/۳٪) بدون همسر در اثر طلاق بودند و در مجموع می‌توان گفت بیشتر پاسخگویان متأهل بودند.

مطابق جدول (۲)، در خصوص متغیر مشارکت اجتماعی که از ترکیب متغیرهای مشارکت رسمی و غیررسمی سنجیده شده است، ملاحظه می‌گردد که ۱۰۰ نفر (۲۶/۰٪)

دارای مشارکت اجتماعی پایین، ۱۹۹ نفر (۵۱/۸٪) دارای مشارکت اجتماعی متوسط و ۸۵ نفر (۲۲/۱٪) دارای مشارکت اجتماعی بالا بوده‌اند و در مجموع می‌توان گفت بیشتر پاسخگویان دارای مشارکت اجتماعی در سطح متوسط بوده‌اند. در خصوص مشارکت اجتماعی رسمی ۱۸۰ نفر (۴۶/۹٪) دارای مشارکت اجتماعی رسمی پایین، ۱۴۵ نفر (۳۷/۸٪) دارای مشارکت اجتماعی رسمی متوسط و ۵۹ نفر (۱۵/۴٪) دارای مشارکت اجتماعی رسمی بالا بوده‌اند و در مجموع بیشتر پاسخگویان دارای مشارکت اجتماعی رسمی در سطح پایین بوده‌اند. در خصوص مشارکت اجتماعی غیررسمی ۳۸ نفر (۹/۹٪) دارای مشارکت اجتماعی غیررسمی پایین، ۱۵۹ نفر (۴۱/۴٪) دارای مشارکت اجتماعی غیررسمی متوسط و ۱۸۷ نفر (۴۸/۷٪) دارای مشارکت اجتماعی غیررسمی بالا بوده‌اند و در مجموع بیشتر پاسخگویان دارای مشارکت اجتماعی غیررسمی در سطح بالا بوده‌اند.

مطابق جدول (۲)، در خصوص متغیر محلّی گرایی، ملاحظه می‌گردد که ۱۰۷ نفر (۲۷/۹٪) دارای محلّی گرایی پایین، ۲۰۷ نفر (۵۳/۹٪) دارای محلّی گرایی متوسط و ۷۰ نفر (۱۸/۲٪) دارای محلّی گرایی بالا بوده‌اند و در مجموع می‌توان گفت بیشتر پاسخگویان دارای محلّی گرایی در سطح متوسط بوده‌اند. در خصوص متغیر خانواده گرایی، ملاحظه می‌گردد که ۱۳ نفر (۳/۴٪) دارای خانواده گرایی پایین، ۱۴۰ نفر (۳۶/۵٪) دارای خانواده گرایی متوسط و ۲۳۱ نفر (۶۰/۲٪) دارای خانواده گرایی بالا بوده‌اند و در مجموع می‌توان گفت بیشتر پاسخگویان دارای خانواده گرایی در سطح بالا بوده‌اند.

ب) یافته‌های استنباطی

برای آزمون فرضیه‌های تحقیق از آزمون‌های دو متغیره (ضریب همبستگی پیرسون، آزمون تی مستقل و آزمون f) و برای بررسی آزمون‌های چند متغیره از تحلیل رگرسیون استفاده شده است که نتایج آنها آورده شده است.

جدول ۳- نتایج آزمون همبستگی پیرسون بین متغیرهای مستقل و وابسته

متغیر وابسته	متغیر مستقل	ضریب همبستگی پیرسون	سطح معناداری	ضریب تعیین
مشارکت اجتماعی	محلی‌گرایی	۰/۲۶۴	۰/۰۰	۰/۰۷
	خانواده‌گرایی	۰/۲۹۷	۰/۰۰	۰/۰۸

آزمون فرضیه ۱: به نظر می‌رسد محلی‌گرایی بر مشارکت اجتماعی مؤثر است. مطابق جدول (۳) و بر اساس آزمون همبستگی پیرسون ملاحظه می‌گردد که بین محلی‌گرایی و مشارکت اجتماعی پاسخگویان همبستگی وجود دارد. میزان ضریب همبستگی پیرسون ۰/۲۶۴، حجم نمونه ۳۸۴ نفر، سطح معناداری ۰/۰۰ و سطح اطمینان ۹۹ درصد می‌باشد. جهت رابطه بین محلی‌گرایی و مشارکت اجتماعی مثبت است، شدت همبستگی به‌دست آمده در حد کم و ضعیف است، واریانس ۰/۰۷ است که نشان می‌دهد متغیر محلی‌گرایی، ۷ درصد از واریانس مشارکت اجتماعی را تبیین می‌کند. نتایج نشان می‌دهد با افزایش میزان محلی‌گرایی، مشارکت اجتماعی تا حد کمی افزایش پیدا خواهد کرد. بنابراین فرض (H0) را رد و فرض (H1) را می‌پذیریم.

آزمون فرضیه ۲: به نظر می‌رسد خانواده‌گرایی بر مشارکت اجتماعی مؤثر است. مطابق جدول (۳) و بر اساس آزمون همبستگی پیرسون ملاحظه می‌گردد که بین خانواده‌گرایی و مشارکت اجتماعی پاسخگویان همبستگی وجود دارد. میزان ضریب همبستگی پیرسون ۰/۲۹۷، حجم نمونه ۳۸۴ نفر، سطح معناداری ۰/۰۰ و سطح اطمینان ۹۹ درصد می‌باشد. جهت رابطه بین خانواده‌گرایی و مشارکت اجتماعی مثبت است، شدت همبستگی به‌دست آمده در حد کم و ضعیف است، واریانس ۰/۰۸ است که نشان می‌دهد متغیر خانواده‌گرایی، ۸ درصد از واریانس مشارکت اجتماعی را تبیین می‌کند. نتایج نشان می‌دهد با افزایش میزان خانواده‌گرایی، مشارکت اجتماعی تا حد کمی افزایش پیدا خواهد کرد. بنابراین فرض (H0) را رد و فرض (H1) را می‌پذیریم.

آزمون فرضیه ۳: به نظر می‌رسد جنسیت بر مشارکت اجتماعی مؤثر است.

بر اساس آزمون تی مستقل، تفاوت معنی داری بین جنسیت و مشارکت اجتماعی در بین کل پاسخگویان مرد و زن وجود دارد. سطح معناداری ۰/۰۰، درجه آزادی ۳۸۲ و مقدار t برابر با ۴/۱۰۵ می باشد. میانگین نمره مردان ۱۹/۰۸۳۰ و زنان ۱۵/۶۹۲۳ است و این تفاوت از جنبه آماری معنی دار است، بنابراین فرض (H0) را رد و فرض (H1) را می پذیریم. آزمون فرضیه ۴: به نظر می رسد وضعیت تأهل بر مشارکت اجتماعی مؤثر است. برای بررسی رابطه بین وضعیت تأهل و مشارکت اجتماعی پاسخگویان از آزمون f^1 استفاده شده است. سطح معناداری ۰/۰۰، مقدار f برابر با ۱۲/۲۱۰، درجه آزادی بین گروهی ۲ و درجه آزادی درون گروهی ۳۸۳ می باشد. آزمون تعقیبی شفه نشان داد که پاسخگویان متأهل و مجرد، میانگین نمره متفاوتی نسبت به سایر پاسخگویان دارند ولی بین دیگر پاسخگویان تفاوتی در میانگین نمره مشارکت اجتماعی دیده نمی شود. میانگین نمره پاسخگویان بر اساس وضعیت تأهل نشان می دهد که پاسخگویان متأهل بالاترین نمره (۱۹/۴۹) را در مشارکت اجتماعی کسب کرده اند. بنابراین فرض (H0) را رد و فرض (H1) را می پذیریم.

رگرسیون چند متغیری

تحلیل رگرسیون این امکان را برای محقق فراهم می کند تا تغییرات متغیر وابسته را از طریق متغیرهای مستقل پیش بینی و سهم هر یک از متغیرهای مستقل را در تعیین متغیر وابسته تبیین کند. برای اندازه گیری میزان تغییرات متغیر وابسته به وسیله متغیرهای مستقل از آزمون تحلیل رگرسیون چند متغیره و متد هم زمان^۲ استفاده شده است.

مطابق جدول (۴)، مقدار ضریب همبستگی چندگانه ۰/۴۳۸ به دست آمده است که نشان دهنده همبستگی متوسط، بین مقادیر واقعی و مقادیر مشاهده شده متغیر ملاک است. مقدار ضریب تعیین تعدیل شده ۰/۱۸۳ است و بدین معناست که متغیرهای پیش بین مدل

---

1. Anova.
2. Enter.

توانسته‌اند ۱۸/۳ درصد از واریانس متغیر ملاک را پیش‌بینی کنند و به عبارت دیگر ۱۸/۳ درصد از سهم واریانس متغیر مشارکت اجتماعی ناشی از متغیرهای مستقل (محلی‌گرایی، خانواده‌گرایی، وضعیت تأهل و جنسیت) است.

جدول ۴- خلاصه مدل رگرسیون چند متغیره

شاخص‌های آماری	ضریب همبستگی چندگانه	ضریب تعیین	ضریب تعیین تعدیل‌شده	خطای استاندارد تخمین
مقادیر	۰/۴۳۸	۰/۱۹۲	۰/۱۸۳	۷/۲۱۴۹۹

مطابق جدول (۵)، نتایج نشان داد که متغیر خانواده‌گرایی با ضریب بتای استاندارد شده ۰/۲۲۱ با جهت تأثیر و پیش‌بینی‌کنندگی مثبت در مرتبه اول و متغیر محلی‌گرایی با ضریب بتای استاندارد شده ۰/۱۸۶ با جهت تأثیر و پیش‌بینی‌کنندگی مثبت در مرتبه دوم، متغیر جنسیت با ضریب بتای استاندارد شده ۰/۱۷۶- با جهت تأثیر و پیش‌بینی‌کنندگی منفی در مرتبه سوم و متغیر وضعیت تأهل با ضریب بتای استاندارد شده ۰/۱۷۰ با جهت تأثیر و پیش‌بینی‌کنندگی مثبت در مرتبه چهارم بر مشارکت اجتماعی اثر دارند.

جدول ۵- میزان تأثیر متغیرهای مستقل بر متغیر وابسته (مشارکت اجتماعی)

سطح معناداری	مقدار T	ضرایب استاندارد نشده		متغیرها
		Unstandardized coefficient		
		Beta	Std. Error	
۰/۰۰۰	۳/۸۵۷	۰/۱۸۶	۰/۰۸۸	محلی‌گرایی
۰/۰۰۰	۴/۵۳۱	۰/۲۲۱	۰/۱۲۱	خانواده‌گرایی
۰/۰۰۰	-۳/۷۷۴	-۰/۱۷۶	۰/۷۷۱	جنسیت
۰/۰۰۰	۳/۵۹۱	۰/۱۷۰	۰/۷۶۷	تأهل

نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با هدف مطالعه جامعه‌شناختی مشارکت اجتماعی و عوامل مؤثر بر آن در شهرستان‌های جوانرود و روانسر انجام شده است. نتایج بدست آمده نشان می‌دهد میزان مشارکت اجتماعی در سطح شهرستان‌های مورد مطالعه بیشتر در سطح متوسط است (۵۱/۸ درصد پاسخگویان مشارکت اجتماعی متوسطی دارند) که با نتایج پژوهش‌های نیازی و همکاران (۱۴۰۱) و جمالی حاجی حسن سفلی و نعمت الهی بناب (۱۴۰۰) همسو می‌باشد. با توجه به اینکه متغیر مشارکت اجتماعی از ترکیب متغیرهای مشارکت رسمی و غیررسمی سنجیده شده است با بررسی‌های انجام شده و به صورت دقیق می‌توان گفت میزان مشارکت غیررسمی در این جوامع در سطح بالا می‌باشد که نشان می‌دهد شهروندان در امور خیریه مانند کمک به مردم آسیب‌دیده، پرداخت صدقه، مشارکت در مراسم‌های همسایگان و... از مشارکت خوبی برخوردارند. بستر تاریخی، سنت‌ها و آداب و رسوم را می‌توان از دلایل بالا بودن میزان مشارکت اجتماعی غیررسمی آنها دانست. برعکس میزان مشارکت رسمی آنها در سطح پایین می‌باشد که نشان می‌دهد شهروندان تمایلی به مشارکت در فعالیت‌های رسمی ندارند که می‌تواند متأثر از فردگرایی، بی‌اعتمادی، نارضایتی و ناآگاهی آنان باشد و جلب اعتماد، آموزش و آگاهی می‌تواند مشارکت رسمی این شهروندان را افزایش دهد.

عناصر خرده‌فرهنگ دهقانی (محلی‌گرایی و خانواده‌گرایی) مطابق با نظر راجرز در منطقه مورد مطالعه وجود دارد، اما در خصوص ارتباط این عناصر با مشارکت اجتماعی، نتایج نشان می‌دهد این عناصر مینا و محرکی برای مشارکت اجتماعی می‌باشد که عکس آرا راجرز و صاحب‌نظران مکتب‌نوسازی قدیم می‌باشد که وجود عناصر خرده‌فرهنگ بومی را مانع توسعه می‌دانستند. بنابراین، برای تبیین موضوع بایستی از دیدگاه‌های صاحب‌نظران مکتب‌نوسازی جدید استفاده کرد که معتقدند می‌توان بر نقش مثبت این عناصر برای توسعه و پیشرفت تأکید کرد.

یافته‌ها نشان‌دهنده محلی‌گرایی متوسط در سطح جامعه مورد مطالعه است که تا حدودی نظر راجرز و دیگر صاحب‌نظران مکتب‌نوسازی قدیم را تأیید می‌کند، اما در

خصوصاً ارتباط این عنصر با مشارکت اجتماعی نتایج نشان می‌دهد بین محلی‌گرایی با مشارکت اجتماعی رابطه معنادار و مثبتی وجود دارد و با افزایش میزان محلی‌گرایی، مشارکت اجتماعی افزایش پیدا می‌کند. بنابراین، علی‌رغم نظر راجرز و همسو با آراء صاحب‌نظران مکتب‌نوسازی جدید، روحیه محلی‌گرایی مردم این منطقه باعث سوق دادن آنها به سمت فعالیت‌های مشارکتی شده است.

در پاسخ به این سؤال که چرا و چگونه محلی‌گرایی بر مشارکت اجتماعی مؤثر است؟ می‌توان گفت در مشارکت‌هایی که منشأ آنها طایفه‌ای و قومی باشد، مرز بین آشنا و غریبه مبنای مشارکت می‌باشد و عنصر محلی‌گرایی و خویشاوندی به منبعی برای مشارکت اجتماعی بدل می‌شود. در بعد غیررسمی مشارکت، در این مناطق به واسطه سنت‌ها، داشتن فرهنگ ایلی، عشایری و قومی و قبیله‌ای، از قدیم الایام نسبت به مردم طایفه و فامیل و هم‌محله‌ای‌های خود تعصب داشته‌اند و در فعالیت‌های مختلف اجتماعی مانند مراسم‌های شادی، عزا و امورات کشاورزی همدیگر مشارکت داشته‌اند. در بین مردم شهرستان‌های مورد مطالعه مرسوم است زمانی که یک نفر از اعضای یک خانواده فوت می‌کند، سایر اقوام، فامیل‌ها و هم‌محله‌ای‌ها، ضمن شرکت در امورات کفن و دفن و مراسم‌های بعدی، برعکس دیگر مناطق استان کرمانشاه، برای پذیرایی به منزل صاحبان عزا مراجعه نکرده و صاحبان عزا را دعوت می‌کنند، از آنها پذیرایی به عمل می‌آورند و کارها و فعالیت‌های جانبی آنها را تا چهلم انجام می‌دهند. در بعد رسمی مشارکت مانند انتخابات شوراها همواره ترجیح می‌دهند افرادی از اقوام، فامیل و طایفه به واسطه لایق بودن انتخاب گردد تا بتوانند مفید واقع شوند، هرچند این گونه مشارکت‌ها، غالب اوقات تحت تأثیر رقابت‌ها و فشارهای اجتماعی اطرافیان قرار می‌گیرد، اما مشارکت در انجام این گونه فعالیت‌ها، ناشی از عنصر محلی‌گرایی است.

از نظر راجرز دو تغییر عمده در مقابل پدیده محلی‌گرایی، تحرک جغرافیایی و استفاده از رسانه‌های جمعی می‌باشد که باعث توسعه می‌شود. در جامعه مورد مطالعه مردم از تحرک جغرافیایی لازم برخوردارند، مثلاً مردم شهرستان جوانرود به خاطر موقعیت‌های تجاری با کشور عراق در تعامل هستند و در شهرستان روانسر نیز مردم، به مرکز استان و

سایر استان‌ها مهاجرت کرده‌اند، اما همچنان ارتباط خود را با زادگاهشان حفظ کرده‌اند و نسبت به مردم آنجا، تعصب و تعلق خاطر دارند. در خصوص استفاده از وسایل ارتباط جمعی، تقریباً همه ساکنین این مناطق از وسایل ارتباط جمعی برخوردارند و نسبت به اخبار روز، آگاهی دارند. بنابراین مشاهده می‌شود در بین مردم این مناطق، هم روحیه محلی‌گرایی وجود دارد و هم نقطه مقابل آن، که تحرک جغرافیایی و استفاده از رسانه‌های جمعی می‌باشد که باعث توسعه و مشارکت می‌شود.

یافته‌ها نشان‌دهنده خانواده‌گرایی شدید در سطح جامعه مورد مطالعه است که نظر راجرز و صاحب‌نظران مکتب نوسازی قدیم را تأیید می‌کند، اما در خصوص ارتباط این عنصر با مشارکت اجتماعی، نتایج نشان می‌دهد بین خانواده‌گرایی با مشارکت اجتماعی رابطه معنادار و مثبتی وجود دارد و با افزایش میزان خانواده‌گرایی، مشارکت اجتماعی افزایش پیدا می‌کند. بنابراین، علی‌رغم نظر راجرز و همسو با آراء صاحب‌نظران مکتب نوسازی جدید، خانواده‌گرایی مردم این منطقه باعث سوق دادن آنها به سمت فعالیت‌های مشارکتی شده است.

هرگونه تحلیلی در خصوص رابطه خانواده‌گرایی و مشارکت اجتماعی باید معطوف به هویت خانوادگی یا همان خانواده‌گرایی باشد، زیرا خانواده، نخستین و کوچک‌ترین نهادی است که فرد به آن تعلق دارد و همین خانواده افراد را برای مسئولیت‌پذیری یا کناره‌گیری در عرصه روابط اجتماعی شکل می‌دهد و آنها برای ورود به عرصه مشارکت اجتماعی آماده می‌کند. همچنان که وانگ معتقد است مدیریت پدرسالارانه، حمایت از خویشاوندان و شیوه مالکیت خانوادگی به اعتلای توسعه اقتصادی در هنگ‌کنگ کمک کرده است و ثابت می‌کند که خانواده تأثیر مثبتی بر مشارکت در توسعه اقتصادی داشته است، زیرا در نتیجه کار مشترک بین اعضای خانواده سود زیادی حاصل شده است و اعضای خانواده با فراهم کردن نیروی کار قابل‌اعتماد و ارزان‌قیمت، با دستمزد کمتر و سخت‌تر کار می‌کنند و باعث شده‌اند که قدرت رقابت شرکت‌ها حتی در خلال دوره‌های رکود افزایش یابد.

نهاد خانواده در این مناطق با نوع تربیت خاص خود که توأم با آموزه‌های دینی می‌باشد، اعضا را به سمت مشارکت در فعالیت‌های اجتماعی سوق می‌دهد. در بعد رسمی مشارکت، این تأثیرگذاری کمتر و در بعد غیررسمی مشارکت، این تأثیرگذاری بیشتر بوده است، زیرا خانواده در این جوامع در ارتباط با اقوام و خویشاوندان تعریف می‌شود. در صورت نبودن نهاد خانواده و عنصر خانواده‌گرایی، کارکرد آن در خصوص مشارکت اجتماعی اعضا نیز مختل می‌شود.

در رابطه با نقش جنسیت و تأثیر آن بر مشارکت اجتماعی نتایج نشان می‌دهد که بین جنسیت با مشارکت اجتماعی رابطه وجود دارد و میزان مشارکت اجتماعی مردان بیشتر از زنان است که با نظریات هلی و لیست و نتایج پژوهش مقیمی (۱۳۹۹) همسو می‌باشد. در رابطه با نقش وضعیت تأهل و تأثیر آن بر روی مشارکت اجتماعی نتایج نشان می‌دهد که بین وضعیت تأهل با مشارکت اجتماعی رابطه وجود دارد و میزان مشارکت اجتماعی افراد متأهل بیشتر از افراد مجرد است که با نظریات هلی و لیست همسو و برخلاف نتایج پژوهش مقیمی (۱۳۹۹) می‌باشد.

برای مشارکت و توسعه در سطح جامعه مورد مطالعه بایستی بر فرهنگ و سنت‌ها (ارزش‌ها، باورها و هنجارها) تکیه کرد. ترویج سیاست‌های صاحب‌نظران مکتب‌نوسازی قدیم، بدون توجه به خرده‌فرهنگ‌های بومی و بافت اجتماعی و فرهنگی این مناطق نمی‌تواند نتایج مورد انتظار را به بار بیاورد و نتیجه‌ای جز از دادن مشارکت مردم ندارد. توسعه یک جریان چندبعدی است که نباید فقط توسط دولت و مسئولین، با توجه به الگوهای وارداتی و بدون توجه به پیشینه فرهنگی و اجتماعی هر منطقه طرح‌ریزی و اجرا شود، چون نتیجه آن اضمحلال فرهنگ و سنت‌ها می‌باشد. پیوند میان الگوهای سنتی و جدید توسعه که با فرهنگ و سنت‌های مردم هر منطقه سازگاری داشته باشد و از دانش بومی و چند هزارساله مردمان ایرانی استفاده کند، می‌تواند موجب پیشرفت را فراهم آورد.

اگر بخواهیم مشارکت مردم این منطقه را در امور مربوط به خودشان داشته باشیم، می‌توان واحدهای بهره‌برداری خانوادگی که استقلال اقتصادی و مبنای الگوهای مشارکتی را دارند ایجاد کرد و از ظرفیت آن‌ها در جهت توسعه استفاده کرد. می‌توان مردم را در

قالب گروه‌ها و سازمان‌های محلی و غیردولتی سازماندهی کرد و آنها را در بسط مشارکت اجتماعی جامعه خودشان سهیم کرد به گونه‌ای که امور به گروه‌های محلی واگذار گردد و سازمان‌های دولتی فقط نقش حمایتی، قابله‌گری و پرورش‌گری را داشته باشند و حمایت‌های لازم را در بحث‌های مالی، قانونی، حقوقی و ... داشته باشند و کارها با تکیه بر خودگردانی و اتکا به نیروهای اجتماعی انجام شود.

با توجه به یافته‌های تحقیق و نتیجه‌گیری انجام‌شده، پیشنهاد می‌گردد: از ظرفیت‌های خانوادگی، طایفه‌ای، ایلی و عشایری و محلی استفاده گردد، زیرا عناصر خانواده‌گرایی و محلی‌گرایی از مهم‌ترین منابعی هستند که می‌توان با اتکا به آنها برای فعالیت‌های مشارکتی و توسعه مردم این مناطق گام برداشت و ضمن توجه به کارکردهای مثبت خانواده‌گرایی و طایفه‌گرایی، افراد با منافع ملی و منطقه‌ای آشنا، و نسبت به آن آگاه گردند تا با مشارکتشان در برنامه‌های مرتبط، از منافع آنها بهره‌مند گردند.

سپاسگزاری

از تمام عزیزانی که با همکاری‌های فنی و پشتیبانی روحی در فرآیند این پژوهش کمک کرده‌اند، تقدیر و تشکر می‌گردد.

ORCID

Shahram Fazeli

<http://orcid.org/0000-0003-4496-5085>

Abdulreza Adhami

<http://orcid.org/0000-0002-4989-8996>

Faizollah Nouroozi

<http://orcid.org/0000-0003-1539-7541>

منابع

- آقاجانی رفاه، رعنا؛ نوروز برازجانی، ویدا و نژاد ابراهیمی، احد. (۱۴۰۱)، «تحلیل برهم کنش عوامل تأثیرگذار در مشارکت اجتماعی در نظریه شبکه کنشگر لاتور با استفاده از روش کیفی زمینه‌ای در بازار تاریخی تبریز»، باغ نظر، دوره نوزدهم، شماره ۱۰۷: ۱۱۱-۱۲۶.
- ازکیا، مصطفی. (۱۳۷۰)، مقدمه‌ای بر جامعه‌شناسی توسعه روستایی، تهران: انتشارات اطلاعات، چاپ دوم.
- ازکیا، مصطفی. (۱۳۹۶)، جامعه‌شناسی توسعه و توسعه‌نیافتگی روستایی ایران، تهران: انتشارات اطلاعات، چاپ یازدهم.
- افشانی، سید علیرضا و جنتی فر، اکرم. (۱۳۹۵)، «مقایسه میزان مشارکت اجتماعی و عوامل مرتبط با آن در بین دانش‌آموزان دبیرستان‌های دولتی و غیرانتفاعی شهر یزد»، جامعه‌شناسی کاربردی، دوره بیست و هفتم، شماره ۳: ۷۳-۹۶.
- امینی، راضیه؛ محمدی شاه‌بلاغی، فرحناز؛ نوروزی تبریزی، کیان و فروزان، آمنه ستاره. (۱۴۰۰)، «عوامل تسهیلگر و موانع در مشارکت اجتماعی سالمندان مقیم جامعه: یک مطالعه کیفی»، سالمند: مجله سالمندی ایران، دوره شانزدهم، شماره ۲: ۱۸۷-۱۷۲.
- بیانی، فرهاد؛ دنکوب، غلامرضا و حسینی، سید یاسین. (۱۳۹۸)، «مطالعه عوامل اجتماعی مؤثر بر مشارکت اجتماعی - فرهنگی دبیران مدارس راهنمایی شهر مشهد»، نشریه پویش در آموزش علوم انسانی، دوره پنجم، شماره ۱۴: ۴۶-۶۷.
- پیراهری، نیر. (۱۳۹۵)، «بررسی مشارکت‌های اجتماعی رسمی و غیررسمی زنان در شهر تهران»، ویژه‌نامه زن و جامعه، دوره هفتم: ۱۳۷-۱۵۶.
- جمالی حاجی حسن سفلی، عین الله و نعمت الهی بناب، سیمین دخت. (۱۴۰۰)، «بررسی و ارزیابی نقش شهروندان و مشارکت اجتماعی آنان در دستیابی به اهداف توسعه پایدار شهری (نمونه موردی: شهر تبریز)»، برنامه‌ریزی و توسعه محیط شهری، دوره یکم، شماره ۱: ۹۵-۱۱۲.
- رضایی، امید؛ احمدی، وکیل و مرادی، علی. (۱۳۹۹)، «نقش فقر اقتصادی در مشارکت اجتماعی، سیاسی و آسیب‌های اجتماعی (مورد مطالعه: محلات محروم شهر جوانرود)»، پژوهشنامه مددکاری اجتماعی، دوره هفتم، شماره ۲۴: ۳۷-۶۶.

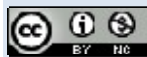

- زیاندان، مریم. (۱۴۰۰)، «جدول تفکیکی میزان مشارکت استان‌ها در انتخابات ۲۸ خرداد ۱۴۰۰»، خبرگزاری جمهوری اسلامی ایران، قابل دسترس در: <https://www.irna.ir/news/84374531>، تاریخ مراجعه ۱۴۰۱/۱۱/۰۷.
- سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان کرمانشاه. (۱۳۹۹)، گزارش اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی استان کرمانشاه سال‌های ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸، تهران: سازمان برنامه و بودجه کشور، چاپ اول.
- سو، آلوین. ی. (۱۳۹۷)، تغییر اجتماعی و توسعه: مروری بر نظریات نوسازی، وابستگی و نظام جهانی، ترجمه: محمود حبیبی مظاهری، تهران: پژوهشکده مطالعات راهبردی، چاپ دهم.
- عنبری، موسی. (۱۳۹۷)، جامعه‌شناسی توسعه: از اقتصاد تا فرهنگ، تهران: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه‌ها (سمت)، پژوهشکده تحقیق و توسعه علوم انسانی، چاپ پنجم.
- فرهادی، محمد. (۱۳۹۷)، «سرمایه‌ها و مشارکت اجتماعی در فضای دانشجویی»، جامعه‌پژوهی فرهنگی، دوره نهم، شماره ۱: ۹۹-۱۲۹.
- فهیمی، ربابه. (۱۳۸۹)، بررسی ارتباط زمینه‌های خانوادگی با مشارکت اجتماعی دانشجویان (مورد مطالعه: دانشجویان دانشگاه تربیت معلم سبزوار)، پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته جامعه‌شناسی، دانشگاه پیام نور تهران مرکز.
- مقیمی، اعظم. (۱۳۹۹)، «مطالعه جامعه‌شناختی عوامل مؤثر بر مشارکت‌پذیری اجتماعی و فرهنگی (مطالعه موردی: شهروندان شهر یزد)»، فرهنگ یزد، دوره دوم، شماره ۴: ۱۰۳-۱۳۴.
- موسوی، میر طاهر. (۱۳۸۴)، «تحلیل مشارکت اجتماعی در تهران (رویکرد خرده‌فرهنگ دهقانی راجرز)»، فصلنامه علمی-پژوهشی رفاه اجتماعی، دوره پنجم، شماره ۱۹: ۳۰۱-۳۳۰.
- نوروزی، فیض‌الله. (۱۳۹۲)، روش تحقیق در علوم اجتماعی، تهران: انتشارات سخنوران، چاپ اول.
- نوروزی، فیض‌الله و بختیاری، مهناز. (۱۳۸۸)، «مشارکت اجتماعی و عوامل اجتماعی مؤثر بر آن». فصلنامه علمی راهبرد، دوره هفدهم، شماره ۴: ۲۴۹-۲۶۹.
- نیازی، محسن؛ خدمتی، زین‌العابدین و خوش‌بیانی آرانی، فاطمه. (۱۴۰۱)، «بررسی میزان اعتماد اجتماعی و پایداری نسبت به تمایل مشارکت اجتماعی شهروندان شهر کاشان»، مطالعات جامعه‌شناختی شهری، دوره دوازدهم، شماره ۴۳: ۱-۳۲.

- نیکخواه، هدایت الله و احمدی، زهرا سادات. (۱۳۹۶)، «بررسی عوامل فرهنگی-اجتماعی مؤثر بر مشارکت اجتماعی شهروندان شهر بندرعباس»، فصلنامه مطالعات توسعه اجتماعی- فرهنگی، دوره ششم، شماره ۱: ۱۵۹-۱۸۴.

- Hong, Yan, Fu, Jingjing, Kong, Dehui, Liu, Siqi, Zhong, Zhu, Tan, Jing, and Luo. Yu. (2021). "Benefits and barriers: a qualitative study on online social participation among widowed older adults in Southwest China". *BMC Geriatr* 21, 450,1-10.
- Kivimäki, Hanne M, Ståhl, Timo P, Joronen, Katja M, and Rimpelä. Arja H. (2021). "Parents' Participation in School Health Examinations for Their Adolescent Children in Finland". *The Journal of School Nursing*, 0(0),1-11.
- Llorente, Carolina, Revuelta, Gema, and Carrió. Mar. (2021). "Social participation in science: Perspectives of Spanish civil society organizations". *Public Understanding of Science*, 30(1), 36-54.
- Naud, Daniel, Généreux, Mélissa, Bruneau, Jean-François, Alauzet, Aline, and Levasseur. Mélanie. (2019). "Social participation in older women and men: differences in community activities and barriers according to region and population size in Canada". *BMC Public Health* 19, 1124,1-14.
- Toulia, Anastasia, Alves, Silvia, Avramidis, Elias, Sanches-Ferreira, Manuela and Silveira-Maia. Monica. (2022). "Qualitative evaluation of an intervention programme fostering students' social participation implemented by Greek and Portuguese elementary school teachers". *International Journal of Educational Research Open*, Volume 3, 100205,1-8.

استناد به این مقاله: فاضلی، شهرام؛ ادهمی، عبدالرضا و نوروزی، فیض‌الله. (۱۴۰۳). مطالعه جامعه‌شناختی مشارکت اجتماعی و عوامل مؤثر بر آن (مورد مطالعه: شهرستان‌های جوانرود و روانسر). فصلنامه برنامه‌ریزی رفاه و توسعه اجتماعی، ۱۵(۵۸)، ۲۹۳-۳۳۴.

Social Development and Welfare Planning Journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.